

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΥ

Τακτικού καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΕΖΟΠΟΥΛΟΣ

(Λόγος ἐπιμνημόσυνος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν κατὰ τὸ ὑπὸ τῆς Σχολῆς τελεσθὲν πρὸς τιμὴν του τὴν 21 Ἰανουαρίου 1949 φιλολογικὸν μνημόσυνον).

Εὐλογον τὸ βαρὺ τῆς ψυχῆς ἄλγος, μεθ' οὗ προσήλθομεν εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον χώρον, ἵνα τιμήσωμεν ἄνδρα, οἷος ὁ Ἑμμανουὴλ Πεζόπουλος. Ἡ ἀκτινοβολοῦσα καλωσύνην μορφὴ του πληροῖ τὰς καρδίας ὄλων μας. Ἀλλὰ τὰ διακατέχοντα ἡμᾶς τοὺς ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ Συναδέλφους του συναισθήματα εἶναι ὅλως ἰδιόρρυθμα. Διότι τὸν εἶδομεν πίπτοντα ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων καὶ κείμενον ἐκτάδην «μέγαν μεγαλωσίην». Διότι ὁ θάνατος τὸν ἀφήρπασε μέσα ἀπὸ τὰς χεῖράς μας ἐν πλήρει συνεδρίᾳ¹. Δὲν ἀπέθανεν ὁ Πεζόπουλος, ὅπως τόσοι καὶ τόσοι, ἐπὶ τῆς οἰκιακῆς ἢ νοσοκομειακῆς κλίνης, ἀνῆκων εἰς τὸ παρελθόν, λησμονημένους, ἀλλὰ — πολὺ εὐτυχέστερος ἐκείνων — ἀπέθανεν ἐν πλήρει δράσει, ἐντὸς τοῦ σεμινοῦ τῶν Μουσῶν χώρου, τὸν ὁποῖον τόσον ἐλάτρευε καὶ τόσον ἐλάμπρυνε, ἐν μέσῳ προσφιλῶν Συναδέλφων, τῶν ὁποίων ὁ πρὸς τὸ πρόσωπόν του σεβασμὸς καὶ θαυμασμὸς ἡμιλλῶντο πρὸς ἀλλήλους εἰς βάθος. Καὶ ἀπέθανε, κατὰ τοῦτο, εὐτυχής· διότι ὅσοι ἐγνωρίσαμεν ἐγγύτερόν πως τὴν ψυχρὸν σύνθεσιν τοῦ ἀνδρὸς εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ποθήσῃ ἄλλοιαν τὴν σκηνὴν τοῦ θανάτου του. Εἶναι ὁ ἐπὶ

1. Τὴν 16 Ἰουνίου 1947, ἡμέραν Δευτέραν, διαρκούσης τῆς Συνεδρίας τῆς Σχολῆς, ὁ ἀείμνηστος Πεζόπουλος προησθάνθη τὴν ἐπερχομένην καρδιακὴν προσβολὴν καὶ ἀπεχώρησε τῆς Συνεδρίας, τόσον ὥμως ἡρέμως, ὥστε οὐδεὶς τῶν Συναδέλφων του ἀντελήφθη τὴν ἀγωνίαν του. Μετ' ὀλίγον εἰδοποιηθέντες ὑπὸ Κλητῆρος ἐσπεύσαμεν εἰς τὸ Ἀναπαιτήριον τῶν Καθηγητῶν, ὅπου τὸν εὗρομεν ἐξηλωμένον ἐπὶ καναπέ. Εἰδοποιήσαμεν τηλεφωνικῶς τὴν Παθολογικὴν Κλινικὴν τοῦ παρακειμένου Δημοτικοῦ Νοσοκομείου, ἀλλ' ἐχρειάσθη καὶ αὐτοπρόσωπος μετάβασις ἡμῶν διὰ νὰ ἀποσταλῇ Ἱατρός. Οὗτος συνέστησε τὴν μεταφορὰν του εἰς Ἀρεταεῖον διὰ φορείου τῶν Πρώτων Βοηθειῶν, ὅπου καὶ τὸν συνωδέσαμεν μετὰ τοῦ Συναδέλφου κ. Ζώρα. Ὁ τότε Ἱατρός τοῦ Ἀρεταείου κ. Μερζίκας ἐπέδειξε συγκινητικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὸν μελλοθάνατον σοφόν, ἡμεῖς δὲ οἱ Συναδέλφοί του ἀντεπροσώπευσamen καὶ τοὺς οἰκείους του κατὰ τὰς πρώτας ἐκεῖνας ἀγωνιώδεις στιγμὰς τῆς παροχῆς τῶν πρώτων βοηθειῶν, διὰ τινὰς τῶν ὁποίων ἀπητεῖτο ἐιδικὴ ἐγκρίσις τῶν οἰκείων.

τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς θάνατος, τὸν ὁποῖον ὕμνησαν οἱ αἰῶνες ὡς τὸν ὡραιότερον καὶ συνεπῶς τὸν προτιμότερον παντὸς ἄλλου εἵδους θάνατον. Καὶ τῶν ὑπερόχων ἀνδρῶν ὑπέροχος ἀρμόζει νὰ εἶναι καὶ ἡ τοῦ βίου τελευτή.

Τοιοῦτον καὶ οὕτω περόντα Συνάδελφον τιμῶσα ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ προσεκάλεσεν ὑμᾶς σήμερον εἰς τὸ Μνημόσυνον τοῦτο — ἐλάχιστον φόρον τῆς πρὸς αὐτὸν τιμῆς καὶ ἀγάπης —, ἐκφράζει δὲ δι' ἐμοῦ θερμὰς εὐχαριστίας, διότι μετὰ τοσαύτης προθυμίας ἀνταπεκρίθητε εἰς τὴν φωνήν της.

Ἡ δ' ἀπόφασις τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ὅπως κατὰ τὰ νενομισμένα εἴπω λόγον τὸν προσήκοντα, ἀποτελεῖ δι' ἐμὲ ὑψίστην τιμὴν, δι' ἣν εἶμαι ἄκρως εὐγνώμων πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ Συναδέλφους.

Πρέπει ἐν τούτοις νὰ ὁμολογήσω, ὅτι δὲν εἶναι μικρὰ ἡ ἀνησυχία, ὑφ' ἧς κατέχομαι, μήπως δὲν κατορθώσω νὰ φανῶ ἀντάξιός τῶν τε προσδοκίων τῶν ἐντολέων μου καὶ τῆς μνήμης τοῦ τιμωμένου ἀειμνήστου Συναδέλφου· διὸ καὶ ἐξαιτούμαι τούτων μὲν τὴν ἐπιείκειαν, ἐκείνου δὲ τὴν συγγνώμην.

Τὸν ἀείμνηστον Πεζόπουλον προτίθεται νὰ σκιαγραφήσω, ὅσον ἐπιτρέπει βεβαίως τῆς αἰθούσης ταύτης ἡ κλειψύδρα, ὡς ἐπιστήμονα καὶ ὡς ἄνθρωπον, ἀφ' οὗ πρῶτον δώσω σύντομον καὶ ὡς οἶόν τε χαρακτηριστικὴν τοῦ ἀνδρὸς βιογραφίαν, ἥτις ἐξηγεί, εὐγλωττότερον ἥσως οἷα σδῆποτε περιγραφῆς, σημειᾷ τινὰ μετέπειτα δράσεώς του.

Γόνος τῆς μεγάλης καὶ εὐκλεοῦς οἰκογενείας τῶν Πεζοπουλαίων τοῦ Λεβιδίου τῆς Ἀρκαδικῆς Μαντινείας, ἐγεννήθη ἐν τούτοις τῷ 1880 ἐν Γαυρείῳ τῆς Ἀνδρου, ὅπου εἶχε καταφύγει ὁ ὁμώνυμος πάππος του Ἑμμαν. Κ. Πεζόπουλος. Τὴν ὥραίαν λοιπὸν αὐτὴν νῆσον τῶν Κυκλάδων ἐγνώρισεν ὡς γενέτειραν. Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἡγάπα τὴν Ἀνδρον τοῦ δὲν ἔπαυσε νὰ καυχᾶται διὰ τὴν ἐκ Πελοποννήσου καταγωγὴν του καὶ τὴν κατὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα δρᾶσιν τῶν ἐκεῖ προγόνων του, καὶ δὴ τοῦ μνημονευθέντος ἤδη πάππου του Ἑμμανουήλ, ὅστις μετέσχεν ὡς ὄπλαρχηγὸς καὶ ἀξιωματοῦχος πλείστων μαχῶν τοῦ ἀγῶνος ὑπηρετῶν ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνην ἀρχικῶς καὶ ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην τελευταίον. Ἀλλὰ καὶ ὁ υἱὸς ἐκείνου, Κωνσταντῖνος τὸ ὄνομα, εἰς ἐκ τῶν Ὑπασπιστῶν τοῦ Καραϊσκάκη, ἐφρονεύθη μαχόμενος ἐν Χαϊδαρίῳ.

Λέγεται, καὶ τὴν παράδοσιν ἤκουσα ἐγὼ αὐτὸς παρὰ τινος ὑπεργήρου ἐν Γαυρείῳ, ὅτι ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς γεννήσεώς του ἡ ἐπίτοκος μήτηρ εἶδε καθ' ὕπνου, ὅτι εἰς τὴν αὐλήν της εἶχε φυτρώσει πελώριον δένδρον. Καὶ περὶ τὸ ὄνειρον ἐκεῖνο ἐγένετο πολλάκις κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους συζητήσεις μεταξὺ τῶν χωρικῶν ἐξ ἀφορμῆς τῆς καταπλησσοῦσης ἰδιοφυΐας, περὶ τῆς ὁποίας ἤδη ἀπὸ τοῦ δημοτικοῦ Σχολείου ὠμίλουν οἱ διδάσκαλοί του, προοιωνιζόμενοι τὴν λαμπρὰν ἐξέλιξιν του.

Ἀπομείνας ὀρφανὸς πατρός, μεираκίον ἔτι, παρελήφθη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐγκατεστημένου θεῖου τοῦ Σπυριδῶνος Πεζοπούλου, πατρὸς τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς Νικολάου Πεζοπούλου, καὶ πάππου τῶν Συναδέλφων τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς Σπυριδῶνος Πεζοπούλου, τοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνεῖου Κυριακού Πεζοπούλου, καὶ ἄλλων τέκνων, ἐν οἷς ὁ ἥρως Κυβερνήτης τοῦ Ἀντιστοπυλλικοῦ Ὑδρας Θεόδωρος, καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου μας Κωνσταντῖνος, παρέμεινε δὲ παρὰ τῷ καλῷ ἐκείνῳ θεῷ μέχρι πέρατος τῶν Γυμνασιακῶν καὶ Πανεπιστημιακῶν του σπουδῶν.

Κατὰ περίεργον συγκυρίαν ἐνεγράφη εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τὸ πρῶτον, μεταγνοὺς ὅμως ἐζήτησε κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος τὴν μετεγγραφὴν του εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολήν. Εἶχε νομίσαι πρὸς στιγμήν ὅτι ἡδύνατο νὰ ζήσῃ καὶ νὰ δράσῃ ἔξω τοῦ κόσμου τῶν κλασσικῶν, τοὺς ὁποίους τόσον εἶχε θαυμάσει κατὰ τὰς ἐν τῷ Γυμνασίῳ σπουδὰς, ἀνεκάλυψεν ὅμως, καὶ ἐγκαίρως εὐτυχῶς, τὴν σημειωθεῖσαν παρέκκλισιν, καὶ οὕτω ὁ κλασσικὸς Κόσμος ἐκέρδισεν ἓνα τῶν ἐξοχωτέρων ἱεροφαντῶν του. Τὸ ἀντίθετον εἶχε συμβῆ, ἔτη τινὰ πρότερον, μὲ ἄλλην μεγαλοφυΐαν, τὸν ἀείμνηστον Κων. Μέρμηγκαν, ὅστις, προωρισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως νὰ ἀποβῇ διαπρεπὴς Φιλολόγος καὶ Φιλόσοφος, εἶχεν ἐγγραφῇ εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τὸ πρῶτον, τὴν ἐγκατέλειπεν ὅμως μετὰ τινὰς μῆνας χάριν τῆς Ἱατρικῆς Ἐπιστήμης, τῆς ὁποίας ἀπέβη ἐπίσης ὑπέροχος θεράπων, χωρὶς νὰ παύσῃ καὶ ὥς Ἀσκληπιάδης ὁ ἀείμνηστος Μέρμηγκας νὰ θεραπεύῃ τὴν Φιλολογίαν καὶ Φιλοσοφίαν.

Τὸ φιλολογικὸν τοῦ Πεζοπούλου δαιμόνιον ἐξέλαμψεν εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἑτῶν τῶν Πανεπιστημιακῶν του σπουδῶν, διακρίνας δὲ τοῦτο ὁ ἀείμνηστος Κόντος, ὁ μέγας ἐκεῖνος τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Διδάσκαλος, προσέλαβε τὸν νεαρὸν σπουδαστὴν εἰς τὸ στενότατον ἐπιτελεῖον τῶν ἰδιαίτερων του ἐπιστημονικῶν ἔρευνῶν, τὰς ὁποίας καὶ τυφλὸς ἀκόμη ἐσυνέχισεν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης χαλαρότητος.

Ἐκεῖ, παρὰ τῷ τυφλῷ Διδασκάλῳ, νυχθημερὸν μετ' αὐτοῦ συνεργαζόμενοι, ἐξετράφησαν καὶ ἐγιναντῶθησαν οἱ δύο κράτιστοι Ἑλληνες Φιλολόγοι τοῦ 20οῦ αἰῶνος, ὁ ἀείμνηστος Πεζόπουλος καὶ ὁ σεβαστὸς Συναδελφός κ. Χαριτωνίδης, ἀρρήκτως ἔκτοτε συνδεθέντες ὡς πνευματικοὶ ἀδελφοί, τέκνα κοινοῦ πνευματικοῦ πατρὸς.

Τῷ 1902 ἑτεράτισε τὰς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ σπουδὰς ὡς ἀριστοῦχος διδάκτωρ, μετασχὼν δὲ εἰς διαγωνισμόν, προῶνρυθθέντα ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς πρὸς ἀποστολὴν ὑποτρόφων δι' εὐρύτερας σπουδὰς εἰς Ἑσπερίαν, καὶ ἔλθων πρῶτος κατὰ σειρὰν ἐπιτυχίας, παρηκολούθησεν ἐν τοῖς Γερμανικοῖς Πανεπιστημίοις τῆς Halle, τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Λειψίας, ἐπὶ τρία καὶ πλέον ἔτη, Ἀρχαίαν μὲν Ἑλληνικὴν Φιλολογίαν κατὰ κύριον λόγον,

ἀλλὰ καὶ Βυζαντινὴν Φιλολογίαν καὶ Παπυρολογίαν καὶ Γλωσσολογίαν ἐκ παραλλήλου.

Εἶναι προφανὲς ὅτι ὁ ἄξιος μαθητὴς ἐνὸς Κόντου ἀπεκόμισε μεγαλῦτέραν παντὸς ἄλλου ἀκροατοῦ ὠφέλειαν ἐκ τῆς διδασκαλίας πάντων μὲν τῶν τότε διδασκόντων σοφῶν Γερμανῶν Καθηγητῶν τῶν τριῶν Πανεπιστημίων, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Blass καὶ τοῦ Bethe. Ἄλλ' αὐτονόητον ἐπίσης εἶναι ὅτι καὶ ἐκεῖνοι διέκριναν, εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπαφῆς τῶν μετὰ τοῦ νεαροῦ Ἑλληνοσ, τὴν ἐξαίρετον φιλολογικὴν συγκρότησιν, καὶ τόσον ἐξετίμησαν τὴν φιλολογικὴν του ἰδιοφυίαν, ὥστε ἐφέροντο πρὸς αὐτὸν ὡς πρὸς Ἀκαδημαϊκὸν Συνάδελφον.

Τοσαῦται καὶ τοιαῦται τοῦ ἀνδρὸς αἱ σπουδαί. Τοιοῦτος δ' ὢν ἐδίδαξεν ὡς Σχολάρχης μὲν τοῦ Ζ' ἐν Ἀθήναις Ἑλληνικοῦ Σχολείου κατὰ τὸ ἔτος 1905—1906, ὡς Καθηγητὴς δὲ τοῦ Ἀρσακείου τῆς Φιλεκαπαιδευτικῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τοῦ 1912 μέχρι τοῦ 1922, καὶ ὡς τακτικὸς τέλος Καθηγητὴς τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου ἀπὸ τοῦ 1922 μέχρι τῆς 16ης Ἰουνίου 1947, ἡμέρας τοῦ θανάτου του. Ὑπηρετήσε δὲ ἐπὶ τινα ἔτη ἐν τῷ μεταξύ καὶ ὡς Συντάκτης τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης.

Τοιαύτη ἐν ἀδραῖς γραμμαῖς ἡ σταδιοδρομία του. Δὲν ὑπῆρξεν ὅμως ἀδιατάρακτος. Ἡ αἰὲ μὲν οἰκεία τῇ Ἑλλάδι κατ' ἐξοχὴν ὅμως τότε κοχλάζουσα δίνη τῶν κομματικῶν παθῶν παρέσυρε καὶ τὸν οὐδέποτε ἀναμειχθέντα εἰς τὰς πολιτικὰς διαμάχας — ἐξ ἰδιοσυγκρασίας μάλιστα ἀπεχθανόμενον ταύτας — Πεζόπουλον. Ἐξ αἰτίας αὐτῶν δὲν καθυστέρησε μόνον ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἡ ἔναρξις τῆς Ἀκαδημαϊκῆς του σταδιοδρομίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς φυλακὰς ἐκλείσθη καὶ τὴν ἐξορίαν ἐδοκίμασε καὶ δὶς, ἂν δὲν ἀπατώμαι, τὴν δευτέραν φορὰν μάλιστα ὡς Καθηγητὴς Πανεπιστημίου, ἐκρίθη ἐκκαθαριστέος ὑπὸ ἐκκαθαριστικῆς ἐπιτροπῆς, ἣς μετεῖχον — ὅποια πικρία δι' αὐτὸν! — καὶ Συνάδελφοί του τότε ἐν τῇ Σχολῇ, καὶ ἀπελύθη, ἐπαναδιορισθεὶς μετὰ τριετίαν περίπου.

Τοσοῦτος μὲν τοῦ ἀνδρὸς ὁ βίος καὶ τοιοῦτος.

Ἐπιχειρήσωμεν νῦν, κατὰ τὰ λεχθέντα, νὰ σκιαγραφήσωμεν αὐτὸν ὡς ἐπιστήμονα καὶ ὡς ἄνθρωπον.

Διὰ τὸν ἀείμνηστον Πεζόπουλον ὡς κλασσικὸν Φιλόλογον εἶναι εὐτυχὸς δόμοφνος ἡ γνώμη τῶν τε ὁμοφρόνων καὶ τῶν ἀντιφρονούντων πρὸς αὐτόν. Καὶ λέγομεν «εὐτυχὸς», διότι, ὡς εἶναι γνωστόν, εἰς τὴν ἔνδοξον αὐτὴν γωνίαν τῆς Γῆς λίαν συνήθως δι' ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον λέγονται καὶ γράφονται αἱ πλεόν ἄντικρυς ἀντίθετοι κρίσεις· διότι ἕκαστος ὁμιλεῖ καὶ γράφει ἐπηρεασμένος, ὡς μὴ ὀφείλει, ἀπὸ τὰς κατευθύνσεις τῆς οἰασθήποτε παρατάξεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκει, θυσιάζων ἀδιστάκτως τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν βωμὸν τῆς σκοπιμότητος καὶ τῆς προπαγάνδας. Ὑπάρχουσιν ὅμως εὐτυ-

χῶς καὶ οἱ εἰλικρινεῖς, ὑπάρχουσιν ἀκόμη καὶ στιγμαὶ εἰλικρινείας τῶν ἀνελικρινῶν, καὶ εὐρίσκει οὕτω ἡ ἀλήθεια τὸν τρόπον νὰ ἐκλάμψη διὰ μέσου τῶν σκοτεινῶν νεφῶν τῆς διαστροφῆς ἢ καὶ τῆς συκοφαντίας, ὅπως ἐνίοτε διαπερῶσι τὰ μαῦρα τοῦ χειμῶνος νέφη καὶ θερμαίνουσι καὶ καταναγάζουσιν ὠρισμένας περιοχὰς τῆς Γῆς αἱ φωτειναὶ τῶν θερμῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων δέσμαι. Εἰς τοιοῦτους ἀντιφρονούντας καὶ εἰς τοιαύτας στιγμας τῶν ὑπολοίπων ὀφείλομεν τὴν ἀληθῆ περὶ τοῦ ἐπιστήμονος Πεζοπούλου γνῶμην.

Καὶ αἰσθανόμεθα ἱερὰν συγκίνησιν καὶ χαρὰν μεγίστην, διότι ἡ Δικαιοσύνη καὶ ἡ Ἀλήθεια ἐπιτάσσουσι νὰ διακηρυχθῇ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμήν, ὅτι ὁ Ἑμμαν. Πεζόπουλος ὡς κλασσικὸς φιλόλογος ὑπῆρξε φύσις *προνομιοῦχος*, ἔξ ἐκείνων τὰς ὁποίας σπανίως ἀναδεικνύουσιν τὰ ἔθνη καὶ οἱ αἰῶνες. Πεπρωτικισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ μνήμης ἀπεράντου καὶ ἀπεριορίστου, συνδεδυσμένης μετ' ἀσφαλεστάτης κρίσεως, ἐκινεῖτο εἰς πάντα τὰ ἑδάφη τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ ὡς καὶ ἐκείνου τῶν Βυζαντινῶν μὲ ὅσων ἄνεσιν ἀμφιβállομεν ἂν ἐκινήθη ἄλλος κλασσικὸς Φιλολόγος ἐκ τε τῶν ἡμετέρων καὶ ἐκ τῶν ξένων. Ἡ μνήμη του δὲν εἶχεν ὅρια, ἀκριβέστερον δ' εἰπεῖν ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς παιδικῆς προσχολικῆς ἡλικίας καὶ περιελάμβανε πᾶν ὅ,τι εἶχεν ἴδει ἢ ἀκούσει καὶ πᾶν ὅ,τι εἶχεν ἀναγνώσει ἀπὸ τῆς φοιτήσεώς του εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον τῆς ἐποχῆς του μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐπρόκειτο δὲ περὶ μνήμης πιστοτάτης, ἐκτεινόμενης μέχρι καὶ τῶν ἐσχάτων λεπτομερειῶν. Τιθεμένου ἐπὶ τάπητος θεμάτος τιнос οἰουδύποτε, ἐνόμιζε τις ὅτι οἶονεἰ ἔστρεφε τὸν ἀνάλογον ἡλεκτρικὸν διακόπτην καὶ ἐφωτίζετο ὁ ἀντιστοιχῶν εἰς τὸ θέμα τομεὺς τῆς συνειδήσεώς του, διατρέχων δὲ διὰ τῶν δμμάτων τῆς διανοίας τὸν οὕτω καταναγάζομενον χῶρον περιέγραφε φυσικῶς καὶ ἀβιάστως, μετὰ πάσης δὲ λεπτομερείας, πᾶν ὅ,τι ἔβλεπε κατὰ τὴν διαδρομὴν ἐκείνην.

Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς πολλοὺς, ἰδίᾳ τοὺς μὴ γνωρίσαντας τὸν ἄνδρα ἐκ τοῦ σύγγενος, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ γεννήσῃσι δυσπιστίαν τινὰ τὰ λεγόμενα καὶ νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς ὑπερβολικὰ καὶ μεροληπτικά, σπεύδω νὰ διακόψω τὰς προσωπικὰς μου σκέψεις καὶ κρίσεις, καὶ νὰ δώσω τὸν λόγον εἰς ἀντικειμενικὰς κρίσεις τρίτων ἢ καὶ εἰς πραγματικὰ τινα γεγονότα, λίαν χαρακτηριστικὰ διὰ τὴν περὶ τῆς ἐπιστημοσύνης τοῦ ἀνδρὸς κρίσιν.

Εἴμαι εὐγνώμων πρὸς τοὺς ἀρμοδίους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, διότι εὐηρεστήθησαν νὰ θέσωσιν εἰς τὴν διάθεσίν μου στοιχεῖα τινα, ἐν οἷς καὶ τὴν εἰσηγητικὴν πρότασιν, τὴν ὁποίαν ὀλίγους μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου Πεζοπούλου εἶχον καταρτίσει διὸ ἐκ τῶν ἀρμοδιωτέρων μελῶν τῆς Ἀκαδημίας διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐν αὐτῇ ἑδρας τῆς Κλασσικῆς Φιλολογίας. Ἡ πρότασις αὕτη, ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ἀκαδημίας, νῦν δὲ καὶ Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου, κ. Οἰκονόμου, καὶ ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας ἐν τῷ

Πανεπιστημίῳ καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Καλιτσουνάκη, λέγει μεταξύ ἄλλων καὶ τὰ ἀκόλουθα :

«...ὁ Πεζόπουλος εἶναι δοκιμώτατος Ἑλληνιστής, κατέχων βαθύτητα τὴν Ἑλληνικὴν Φιλολογίαν καὶ γλῶσσαν, ὅπως δεικνύουσιν αἱ ποικίλαι αὐτοῦ περὶ ταύτας ἐντυπιοὶ ἐρευναι. Δὲν ἡσχολήθη δὲ περὶ τινας μόνον καὶ ὁμοειδεῖς ἀρχαίους Συγγραφεῖς, ἀλλὰ περὶ πλείονας καὶ διαφορωτάτου περιεχομένου, δείξας οὕτω ἐμφανέστατα τὴν φιλολογικὴν αὐτοῦ πολυμέρειαν καὶ γνώσιν τῶν προβλημάτων τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας, ὅπως αὕτη ἐμφαίνεται ἐν τῇ νεωτέρᾳ φιλολογικῇ ἀντιλήψει τῶν Εὐρωπαίων καὶ ἄλλων φιλόλογων. Αἱ κριτικά καὶ ἐρμηνευτικά παρατηρήσεις τοῦ Πεζοπούλου καὶ εἰς ρήτορας καὶ εἰς πεζογράφους καὶ εἰς ποιητὰς καὶ εἰς ἱατροὺς καὶ εἰς μουσικοὺς προϋποθέτουσιν εὐρεῖαν γνώσιν τοῦ ἀρχαίου βίου, ἄνευ τῆς ὁποίας ἀδύνατον θὰ ἦτο νὰ εὐστοχήσῃ οὗτος, ὅσον ἡδυστόχησεν ἐν ταῖς ἐργασίαις αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο δὲ ἡτύχησε νὰ ἀκούσῃ πλείστους ἐπαίνους παρ' ἐπιφανῶν ἀλλοδαπῶν καὶ ἡμετέρων κριτῶν.»

Ἐν τῇ συνεχείᾳ θὰ δώσωμεν προτεραιότητα εἰς γνώμην προερχομένην ἐξ εἰδικοῦ τῆς ἀντιπάλου παρατάξεως, διότι πιστεύομεν ὅτι, ἀκριβῶς λόγῳ τῆς προελεύσεώς της, εἶναι πολλῆς προσοχῆς ἀξία. Ἐρωτηθεὶς δηλ. πρὸ τινων ἐτῶν ὑπὸ Συναδέλφου κλασσικὸς Φιλόλογος ἄκρως ἀντιθέτων ἰδεῶν καὶ εἰς ὁξυτάτην προσωπικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἀείμνηστον Πεζόπουλον διατελῶν, ποῖαν γνώμην ἔχει περὶ αὐτοῦ, ἀπήντησεν ἀδιστακτικῶς καὶ μετὰ εὐλικρινείας, ἥτις εἶναι τῷ ὄντι πρὸς τιμὴν του, τὰ ἑξῆς :

«Ποῖος δύναται νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ὁ Πεζόπουλος εἶναι μέγας Φιλόλογος, ἀφ' οὗ δὲν ὑπάρχει σελὶς μεταξύ τῶν ἑκατομμυρίων σελίδων τῶν κλασσικῶν κειμένων, τὴν ὁποίαν νὰ μὴ δύναται νὰ ἐρμηνεύσῃ ἐκ τοῦ προχείρου καὶ νὰ τὴν ἀναλύσῃ ἀκολούθως ἐν πολυῶρῳ διδασκαλίᾳ, καὶ ἀφ' οὗ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ γράφῃ ἐκ τοῦ προχείρου εἰς οἰανδήποτε διάλεκτον τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἡθέλετε τοῦ ζητήσῃ ;»

Ὑπὸ δημοτικιστοῦ τέλος ἐπέπρωτο νὰ γραφῇ ἡ πληρεστέρα καὶ ἀντικειμενικότερα περὶ Πεζοπούλου κρίσις εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατόν του. Εἰς πέντε σελίδας τοῦ 485ου τεύχους τῆς «Νέας Ἑστίας» τοῦ Σεπτεμβρίου 1947 ὁ φίλιτατος Διευθυντὴς τοῦ Διδασκαλείου Μέσης Ἐκπαιδεύσεως κ. Γεωργίου-Ληξ κατώρθωσε νὰ δώσῃ πλήρη καὶ ἀντικειμενικὴν τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ Πεζοπούλου, μακρὰν πάσης προκαταλήψεως, καὶ κατὰ τρόπον αὐστηρῶς ἐπιστημονικόν, τόσον ὥστε ἡ μελέτη του αὕτη νὰ ἀποτελῇ σημαντικὴν συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν κλασσικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι.

Καὶ συνεχίζοντες ἐμφανίζομεν σκηνὰς τινὰς ἐκ τῆς διδακτικῆς του δράσεως.

Οἱ ἀκροαταὶ του κατὰ τὰς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ παραδόσεις κατεπλήσ-
σοντο ἀπὸ τὴν εὐρυμάθειαν τοῦ Διδασκάλου, ὅστις χωρὶς νὰ συμβουλευεταί

κείμενα ἢ σημειώματα ἀνεδίπλου ἐνώπιόν των πᾶν τὸ σχετικὸν πρὸς τὸ ἐκάστοτε διδασκόμενον ἐκ τοῦ ὅλου δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων, ἀπαγγέλλων ἐκ στήθους ὅτι σχετικὸν ὑπάρχει γεγραμμένον ἐν τῇ κλασσικῇ Γραμματείᾳ. Οἱ προσερχόμενοι εἰς προφορικὰς ἐπὶ πυλῖφ ἑξετάσεις εὐρίσκοντο πρὸ σειρᾶς τόμων τῶν ποιητικῶν κειμένων καὶ προσεκαλοῦντο νὰ ἀνοίξωσιν οἷονδήποτε τόμον καὶ εἰς οἰανδήποτε σελίδα, παραναγινώσκοντες δὲ τυχὸν διωρθοῦντο καὶ δυσκολευόμενοι συνεπληροῦντο εὐχερέστατα ὑπὸ τοῦ ἑξεταστοῦ των, οὐδὲν ἔχοντος ἐνώπιόν του κείμενον.

Οἱ ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ Συνάδελφοί του ἐλάμβανον συχνὰ τὴν εὐκαιρίαν νὰ θαυμάζωσι τὴν εὐνομάθειαν τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τὰς κρίσεις διατριβῶν ἐπὶ διδακτορίᾳ ἢ ὑψηγείᾳ, ὥς καὶ κατὰ τὰς κρίσεις ἔργων ὑποψηφίων δι' ἐκτάκτους ἢ τακτικὰς ἑδρας. Αἱ εἰσηγήσεις του δὲν περιορίζοντο εἰς κρίσεις ἐπὶ τῶν ὑποβαλλομένων ἔργων, ἀλλ' ἀπετέλουν καὶ συμβολὴν εἰς τὴν ἐπιστήμην, διότι ὁ Πεζόπουλος δὲν ἐπηνόρθου μόνον τὰ τυχὸν ἑσφαλμένα, ἀλλὰ καὶ συνεπλήρου τὰ κενὰ προσφέρων νέον ὕλικὸν ἐκ τῶν ἰδίων μελετῶν. Τοιαῦται δ' ἦσαν οὐ μόνον αἱ εἰσηγήσεις ἐπὶ ἐργασιῶν τῆς ἐιδικότητός του, ἀλλὰ καὶ ὅσαι ἄλλαι τῷ ἀνετέθησαν, κατὰ καιροὺς, ἀρχαιολογικοῦ ἢ γλωσσολογικοῦ περιεχομένου.

Ἄλλ' ἡ διδακτικὴ του δραῖσις ἑξετείνεται καὶ πέραν τῶν Πανεπιστημιακῶν χώρων. Δὲν ἦσαν ὀλίγοι οἱ σπεύδοντες εἰς τὰς αἰθούσας τῶν διαλέξεων, δασκικὲς ἐπρόκειτο νὰ ὁμιλήσῃ ὁ ἀείμνηστος Πεζόπουλος. Καὶ πάντες ἐνθυμοῦνται, πόσον ἀβιάστως, ἀπὸ περιορίας, ἐχειρίζετο τὰ θέματά του, χωρὶς σημειώματα, χωρὶς κἄν προσεχιδιάσμενον σκελετὸν περιλαμβάνοντα τὰ κύρια ἔστω σημεία, ἀλλ' ὅπως ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ μνήμη του ἐτροφοδότει τὴν σκέψιν του. Ἐβλεπέ τις τὸν σοφὸν τὸν ἔχοντα ἀφομοιώσει τὸν κλασσικὸν πολιτισμὸν, τὸν κινούμενον ἀνέτως ἀνὰ τὰς λεωφόρους καὶ τὰς ἀτραποὺς τοῦ κλασσικοῦ κόσμου. Δὲν ἦτο ὁ ὁμιλητὴς ὁ ἔχων συλλέξει τὸ ὕλικόν του ἐκ νυοστῆς χειρὸς καὶ ἀναγινώσκων αὐτὸ ἢ ἀπαγγέλλων ἐκ στήθους, ἀλλ' ὁ κλασσικὸς Φιλολόγος, ὁ ἐκ τοῦ προχείρου, ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ἀναπολῶν τὰ σχετικὰ πρὸς τὸ ἐκάστοτε θέμα του χωρὶα τῶν Ἀρχαίων Συγγραφέων, καὶ οἷονεὶ ἀναγινώσκων αὐτὰ διὰ τῶν ὀμμάτων τῆς διανοίας, ἀναλύων δ' αὐτὰ πρὸς τοὺς ἀκροατὰς του.

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ ὁ στενότερος κύκλος ἐκείνων, ὅσοι κατὰ καιροὺς ἠτύχησαν νὰ περιλαμβάνωνται εἰς τοὺς «συνόντας». Ἄλλη ἐστὶ αὕτη θαυμασμοῦ πρὸς τὸν ἀείμνηστον Πεζόπουλον. Ἡ μετ' αὐτοῦ ἀναστροφή ἐν τῇ κυριολεξίᾳ ἦτο συνεχὲς διδασκαλία ἐκείνου· διδασκαλία οὐδαμῶς ὑπολειπομένη τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἢ τῆς ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν διαλέξεων εἰς βάθος, κατὰ πολὺ δ' εὐρύτερα ἐκείνης εἰς πλάτος. Εἰς τοιαύτας περιστάσεις τὸν ἤκουε τις νὰ ὁμιλῇ περὶ τῶν Κλασσικῶν οὐ μόνον τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ τοῦ νεωτέρου Κόσμου ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἐφεξῆς. Καὶ

οὐ μόνον περὶ τῶν Κλασσικῶν ἐν τῇ Λογοτεχνίᾳ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐν ταῖς Καλαῖς Τέχναις, τῇ Μουσικῇ, Πλαστικῇ, Ζωγραφικῇ κ.ἄ. Δὲν ἦσαν ὀλίγαι αἱ κατάστεροι νύκτες τῶν θερινῶν διακοπῶν ἐν τῇ προσφιλεῖ του γενετείρᾳ, καθ' ἃς ὑπεχρέωθην νὰ διδαχθῶ μαθήματα Ἀστρονομίας, κατὰ τρόπον ἐποπτικώτατον, ἐπὶ τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ, κατὰ τὰ ὁποῖα ἂν ἤμην ἐπιδεκτικώτερος, θὰ εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκμάθω πάντας τοὺς ἀστερισμούς, μὲ τὰ ὀνόματα τῶν κυριωτέρων πλανητῶν, πάντα δὲ ταῦτα ἐν τῷ παισίῳ τῆς Μυθολογίας καὶ τῆς Ἀρχαίας Λογοτεχνίας. Δι' ἕκαστον ἀστερισμόν, δι' ἕκαστον ἐκ τῶν κυριωτέρων πλανητῶν, εἶχε πρόχειρον πάντοτε τὸν σχετικὸν μῦθον καὶ πάντα τὰ χωρία τοῦ τε ποιητικοῦ καὶ τοῦ περὶ λόγου, ἐν οἷς μνημονεύονται. Δὲν ἦτο τῷ ὄντι κοινὸς θνητός· ἦτο ζῶν καὶ κινούμενον καὶ διὰ ζώσης διδάσκον ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικὸν τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος.

Πρὸς τὴν ἐν τῷ κλασσικῷ κόσμῳ ἐμβρίθειάν του ταύτην ἡμιλλάτο ἡ ἐμβρίθειά του ἐν τῷ Βυζαντιακῷ πολιτισμῷ. Κατεῖχε πλήρως καὶ ἡσθάνετο βαθέως τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποίησιν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν. Καὶ ὅσα μὲν ἔγραψεν ἐπ' αὐτῶν θὰ μνημονευθῶσιν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Ἐνταῦθα ἐπιθυμῶ μόνον νὰ τονίσω, ὅτι παιδιόθεν παρηκολούθει ἀνελλιπῶς τὴν θεῖαν λειτουργίαν, ἥ δὲ γνωριμία του μὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κείμενα ὑπῆρξεν ἔκτοτε στενοτάτη. Κατὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ παρῇ λειψέ ποτε τὸν κατὰ Κυριακὴν καὶ τὰς ἄλλας ἑορτὰς ἐκκλησιασμὸν ἐν τῷ Ναῷ τῆς Γενετείρας, ἦτο δὲ πολὺ εὐτυχής, διότι τῷ παρείχετο ἡ εὐκαιρία νὰ ψάλλῃ. Εἶχεν, ἐνθυμοῦμαι, γλυκεῖαν μὲν τὴν φωνὴν ἀλλ' ἀσθενῆ, ἀπηχθάνετο δὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑκκλησιαστικὴν Μουσικὴν—τὴν καντάδαν ὡς τὴν ἀπεκάλει—καὶ ἐκαυχᾶτο ὅτι ἔψαλλε κατὰ γνησίως Βυζαντινὴν Μουσικὴν. Ταύτην εἶχε βαθύτατα σπουδάσει, βοηθούμενος δὲ καὶ ὑπὸ ἐντελοῦς κατοχῆς τῆς Ἀρχαίας Μετρικῆς εἶχεν ἀχθῆ εἰς τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ προήρχετο κατ' εὐθειαν ἐκ τῆς ἀρχαίας μετρικῆς καὶ ρυθμικῆς, ὅπως θὰ ἴδωμεν καὶ κατωτέρω, ἔνθα ὁ λόγος περὶ εἰδικῶν ἐπὶ τοῦ θέματος διατριβῶν.

Τοιοῦτος ἐν γενικωτάτῳ διαγράμματι ὁ Κλασσικὸς Φιλολόγος, τὸν ὁποῖον ἔχασεν ἡ Ἑλλὰς τὴν 16ην Ἰουνίου 1947. Ἀστὴρ πρώτου μεγέθους εἰς τὸ στερέωμα τοῦ κλασσικισμοῦ. Δὲν ἦτο ἀπλῶς ὁ ἱκανώτατος κλασσικὸς φιλόλογος· ἦτο ὁ μύστης, ὁ μεμνημένος καὶ ἀναστρεφόμενος εἰς τὰ ἄδυτα τῆς κλασσικῆς φιλολογίας. Ὑπῆρχον στιγμαί, καθ' ἃς διηρωτάτῳ τις, μήπως ἐπρόκειτο περὶ μετενσαρκώσεως δεινοῦ τινος φιλολογικοῦ πνεύματος τῶν φιλολόγων τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἡσθάνετο τοὺς κλασσικοὺς τόσον ἰδικούς του, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν κτῆμά του, ὥστε ἠδύνατο νὰ σᾶς εἴπῃ ἀνευ πολλῆς προσπάθειας, ἂν ἡ δεῖνα λέξις ἀπαντᾷ ἢ ὄχι παρὰ τινι συγγραφεῖ, ἢ ποῦ καὶ εἰς ποῖον κεφάλαιον τοῦ δεῖνα συγγραφέως γίνεται λόγος περὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ θέματος.

Διὰ τοῦτο ἐσπεύσαμεν νὰ τονίσωμεν εὐθύς ἐν ἀρχῇ, ὅτι ἦτο φύσις προνομιοῦχος.

Καιρὸς ἤδη νὰ συμπληρώσωμεν τὴν μέχρι τοῦδε σχηματισθεῖσαν ἐκ τῶν ὧσαν ἐδίδαξεν ἀμυδρὰν εἰκόνα δι' ἄδρομεροῦς μνείας τοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου, ὅπερ ἀρκεῖ καὶ μόνον νὰ στηρίξῃ τὸν χαρακτηρισμόν. Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ προχωρήσωμεν εἰς τοῦτο, πρὶν ἢ ὑπογραμμίσωμεν δι' ὀλίγων τὴν ἀδικίαν, ἣτις σχεδὸν πάντοτε τὸν παρηκολούθει μέχρι τάφου.

Ναί ! ὁ ἀείμνηστος Πεζόπουλος ἠδικήθη, παρεγνωρίσθη, παρηγωνίσθη καὶ ταῦτα ὐπ' ἄλλων μὲν ἠθελημένως καὶ ἐν ἐπιγνώσει, ὕπ' ἄλλων δὲ ἀνεπιγνώστως.

Διότι ἀδικίαν ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως τὸ γεγονός ὅτι τοιοῦτος φιλόλογος παρέμεινεν, ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν ἐκ τῆς Ἑσπερίας ἐπάνοδόν του, ἐπὶ τόσα ἔτη ἔξω τοῦ Πανεπιστημίου, ὥς νὰ μὴ ἦτο δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀμέσως, ἔστω καὶ ὡς ὑφηγητής, καὶ ἠναλίσκετο διδάσκων ἐν τῷ Ἀρσακείῳ τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας· ἀδικίαν μάλιστα στραφείσαν οὐ μόνον κατ' αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν τροφίμων τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς.

Ἀδικίαν ἐπίσης, ἀλλὰ καὶ στίγμα διὰ τὴν Πολιτείαν, ἀποτελεῖ ἡ διὰ κομματικὸν λόγους ἀπόλυσις ἐπιστήμονος τοιαύτης ὀλκῆς, διὰ τὸν ὅποιον ὁ ἀκεραιότερος χαρακτήρ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ δωρικοῦ ρυθμοῦ τό τε δέμας καὶ τὸν νοῦν ἀείμνηστος Ἑλληνιστὴς Σκιαῶς ἀπεφαίνετο ἀδιδάκτως, ὅτι ἀπὸ ἀπόψεως εὐρυμαθείας εἶχεν ὑπερβάλει τὸν διδάσκαλόν του Κόντον. Αἱ διώξεις ἐκεῖναι δὲν ἐμάρανεν μόνον τὸν ἐπιστήμονα—καὶ μάλιστα ἐπιστήμονα ἀπεχθανόμενον ἐξ ἰδιοσυγκρασίας τὴν πολιτικὴν συναλλαγὴν—ἀλλ' ἐβλαψαν καὶ τὴν ἐπιστήμην, διότι παραμένων ἐπὶ τριετίαν ἐκτὸς θέσεως, καὶ μάλιστα ἐξόριστος εἰς Σκῦρον, ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ αὐτῆς.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι παρέμεινεν ἔξω τῆς Ἀκαδημίας δὲν ἀποτελεῖ ἀδικίαν τοῦ σεμνοτάτου ἰδρύματος, προσγενομένην καὶ εἰς ἐκεῖνον ἀλλὰ καὶ εἰς ἑαυτό ; Ἐὰν ἡ Κλασσικὴ Φιλολογία εἶναι τι διὰ τὴν ἀπόγονον τῆς Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας—καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι εἶναι ἐκ τῶν κυριωτέρων μελημάτων της—ὁ ἀείμνηστος Πεζόπουλος ὤφειλε νὰ περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν ἰδρυτῶν της. Ἡκούσατε πρὸ ὀλίγου, τί περὶ αὐτοῦ λέγει ἡ πρότασις δύο ἐκ τῶν ἀρμοδιωτέρων μελῶν της. Ἀπέθανεν εὐτυχῶς μὲ τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ἡ ἀδικία ἐπρόκειτο νὰ ἀρθῇ. Μήπως καὶ ὁ ἀείμνηστος Πέτρος Παπαγεωργίου δὲν ἠνάλωσε τὸν βίον διδάσκων ἐν Γυμνασίοις τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ διὰ νὰ ἐκλεγῇ καθηγητὴς τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας τρεῖς μόλις μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου του ;

Εἶμαι τέλος ὑποχρεωμένος νὰ ἀπασχοληθῶ δι' ὀλίγων μὲ τὴν ἀδικίαν, τὴν ὁποίαν ζῶν ὑφίστατο ὑπὸ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ ἀντίπαλον στρατόπεδον τοῦ γλωσσικοῦ ἀγῶνος. Ὁ Δημοτικισμὸς διὰ λόγους εὐνοήτους ἐθεώρει τὸν

Πεζόπουλον ὡς ἓνα τῶν κυριωτέρων ἐχθρῶν, τοῦ ὁποίου ἔπρεπε νὰ ἐπιτευχθῇ πάση θυσίᾳ ἂν μὴ ἡ ἐξόντωσις πάντως ἡ μείωσις τῆς αἵγλης του. Ὅσοι δημοτικισταὶ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἔχωσιν ἰδίαν καὶ ἔγκυρον γνώμην ἀνεγνώριζον ἐνδομύχως καὶ ὁμολόγουν ἐν στενῷ κύκλῳ καὶ ἐν στιγμαῖς εἰλικρινείας τὸν ἀπόλυτον θαυμασμόν των πρὸς τὴν φιλολογικὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρός. Δὲν συνέφερεν ὅμως ἡ τοιαύτη περὶ αὐτοῦ γνώμη των νὰ ἐπικρατῇ καὶ μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν. Ὅλως τοῦναντίον, οἱ ὁπαδοὶ ἔπρεπε νὰ πιστεύωσιν ὅτι «ὁ Πεζόπουλος δὲν ἀξίζει καὶ πολλὰ πράγματα». Εἶπον λοιπὸν καὶ ἔγραψαν κατὰ καιροῦς, ὅτι ὁ Πεζόπουλος ἡσυχολεῖτο περὶ λέξεις καὶ λεξίδια μόνον, ἀνίκανος νὰ δώσῃ πνοὴν εἰς τὰ ἀρχαῖα κείμενα, φιλόλογος «χωρὶς ζωντάνια» ὅπως αὐτοὶ λέγουσι, καὶ ἡκολούθουν τὰ γνωστὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα τοῦ «καθυστερημένου, ἀρτηριοσκληρωτικοῦ, σκουριασμένου ἢ χαλασμένου μυαλοῦ» καὶ ἄλλα παρόμοια, διὰ τῶν ὁποίων πάντοτε περιποιοῦνται τοὺς ἀντιπάλους των οἱ δημοτικισταί.

Δὲν πρόκειται βεβαίως νὰ ὀργανώσωμεν τὴν στιγμὴν ταύτην ἐνταῦθα τὴν ἄμυναν τῆς καθαρευούσης, οὔτε τὴν ἀντεπίθεσιν κατὰ τῆς δημοτικῆς, νὰ συνεχίσωμεν δηλ. ἐνταῦθα ἀγῶνα, ὅστις τόσον ἐξημίωσε τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ Ἔθνος, καὶ τοῦ ὁποίου τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα θὰ δοκιμάξῃ ἡ ἑλληνικὴ παιδεία ἐπὶ σειρὰν γενεῶν. Ἄλλ' ὀφείλομεν νὰ ὑπογραμμίσωμεν τὴν κακοπιστίαν τῆς τοιαύτης ἐναντίον του κριτικῆς. Βεβαίως ὁ Πεζόπουλος ἀπέδιδε πρωταρχικὴν σημασίαν εἰς τὴν πλήρη γνῶσιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, διότι ἄνευ αὐτῆς δὲν δύναται νὰ νοηθῇ γνῶσις τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας, ὅπως δὲν δύναται νὰ νοηθῇ καλλιμάγμαρον μέγαρον ἐκτισμένον ἐπὶ σαθρῶν θεμελίων. Βεβαίως δὲν ἠνείχετο τὸν ἐρασιτεχνισμόν ἐν τῇ φιλολογίᾳ, τὴν ὁποίαν ἤθελεν αὐστηρῶς ἀκριβολόγον, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐπιστήμην, ἐν ᾧ ὁ ἐρασιτεχνισμὸς περιφρονεῖ τὰ κείμενα, ὡς ἡ ἀλόπηξ τὰς ὄμφακας, καὶ ἀποτελεμάτῳνται εἰς τὰ ἔλη τῶν ψευδοαισθητικῶν καὶ ψευδοφιλοσοφικῶν διερευνήσεων. Ἄλλ', ἂν δὲν ἐδίδασκε κλασσικὸν πολιτισμόν ὁ Πεζόπουλος, ὁ κατέχων, ὅπως ἐδείξαμεν ἀνωτέρω, τὸν κλασσικὸν κόσμον καὶ τὴν ζωὴν του μεθ' ὅσης ἀκριβείας τὸν σημερινὸν κόσμον καὶ τὴν σύγχρονον ζωὴν, τότε δὲν γνωρίζω μὰ τὴν ἀλήθειαν ποῖος διδάσκει ἢ εἶναι εἰς θέσιν νὰ διδάξῃ κλασσικὸν πολιτισμόν.

Ἄλλ' ἀντὶ πάσης ἄλλης ἀπαντήσεως ἀρκεῖ πρὸς ἀποστόμωσιν τῶν ταῦτα εἰπόντων ἢ γραψάντων ἀπλὴ ἀπαρίθμησις τῶν τίτλων τῶν ἐντύπων ἐργασιδῶν του, εἰς ἣν καὶ προβαίνομεν νῦν. Ἴδου αὗται :

1) *Παρατηρήσεις εἰς τοὺς Δειπνοσοφιστὰς τοῦ Ἀθηναίου*. Εἶναι ἡ πρώτη του ἐργασία, δημοσιευθεῖσα τῷ 1906 ἐν τῷ 18ῳ τόμῳ τῆς Ἀθηναῖς. Ἐν αὐτῇ ἐπιτυγχάνεται πλήρης ἀποκατάστασις τοῦ κειμένου πλείστων ἐφθαρμένων χωρίων τοῦ Ἀθηναίου, τοῦ Ὀνομαστικοῦ τοῦ Πολυδεύκους, τοῦ Ἡσυχίου κ.ἄ. Χωρία οὐδὲν νόημα ἕως τότε παρέχοντα ἐπανέκτησαν διὰ τῶν

διορθώσεων τοῦ Πεζοπούλου. τὸ ἀρχικόν των νόημα. Δυστυχῶς ἡ νεωτέρα ἀγγλικὴ ἔκδοσις τοῦ Ἀθηναίου τοῦ 1929 ἐν τῇ σειρᾷ τῆς Loeb library διατηρεῖ τὰ ἐφθαρμένα καὶ ἀκατανόητα χωρία, διότι ἀγνοεῖ τὴν πραγματείαν τοῦ Πεζοπούλου. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι παράδοξον, διότι καὶ παλαιότερον εἶχε συμβῇ τοῦτο κατ' ἐπανάληψιν, καὶ μάλιστα μετὰ τὰς ἐργασίας τοῦ αἰοδίου Κοραῆ. Οἱ ξένοι ἢ τὰς ἡγνούν ἢ παρελάμβανον διορθώσεις καὶ ἐρμηνείας χωρὶς νὰ ἀναφέρωσι καὶ πόθεν τὰς παρελάμβανον. Εἰς τοιαυτὰ τινα ὀφείλεται τὸ τοῦ ἀειμνήστου Βάση περίφημον καταστὰν *Græca sunt, non leguntur*.

2) Δέκα (10) πραγματεῖαι ἐπὶ τῶν ἔργων τῶν Ἑλλήνων Ἱατρῶν, Ἱπποκράτους, Γαληνοῦ, Ἀετίου κ.ἄ., τῶν ὁποίων ἀποκαθιστᾷ καὶ ἐρμηνεύει ἑκατοντάδας ἐφθαρμένων χωρίων. Ἐκ τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν ἀξία ἰδιαίτης μνείας εἶναι ἡ λατινιστὶ γεγραμμένη ὑπὸ τὸν τίτλον «*adnotationes criticæ et grammaticæ ad medicos græcos*» ἐκ σελ. 78. Ἐγγραψε δὲ ταύτην ἐν τῇ Λατινικῇ προφανῶς, ἵνα ἀσφαλέστερον καὶ εὐκολώτερον ληφθῇ ὑπ' ὅσιν ὑπὸ τῶν ἑκδοτῶν τοῦ *Corpus medicorum Græcorum* τῆς Πρωσσικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου. Ὅταν μίαν ἐκ τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν, ἀφιερωμένην εἰς τὸν Wilamowitz, τὴν ἀπέστειλεν εἰς τὸν Πρύτανιν ἐκείνων τῶν Γερμανῶν Φιλολόγων, ὁ τελευταῖος οὗτος εἰς τὴν εὐχαριστήριον ἀπαντητικὴν ἐπιστολήν του ἐβεβαίουν, ὅτι τοσαύτην σημασίαν ἀπέδιδεν εἰς τὰς ἐν αὐτῇ διατυπωμένας γνώμας, ὥστε θὰ ἐφίστα ἐπ' αὐτῶν τὴν προσοχὴν τῶν ἑκδοτῶν τοῦ *Corpus*. Παρὰ ταῦτα ἐπανελήφθη σχεδὸν καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, τι καὶ κατὰ τὴν ἑκδοσιν τῶν Δειπνοσοφιστῶν.

3) Εἴκοσι (20) περίπου πραγματεῖαι ὑπὸ τοὺς τίτλους «*ποικίλα φιλολογικά, ἀνάλεκτα φιλολογικά, παπυρολογικά καὶ ἐπιγραφικά, διορθωτικά καὶ γραμματικά, συμβολαὶ κριτικά καὶ γραμματικά, σύμμεικτα κριτικά καὶ ἐρμηνευτικά, φιλολογικὰ μελετήματα, Βυζαντιακαὶ διασκευαὶ ἐπιγραμμάτων τῆς Παλατίνης καὶ τῆς Πλανουδείου ἀνθολογίας, συμβολαὶ κριτικά καὶ ἐρμηνευτικά εἰς ἑλληνικὰ ἐπιγράμματα, ἄττικά ἐπιγράμματα*» κ.τ.θ.

Τὸ ὕλικόν των διατριβῶν αὐτῶν καὶ κατὰ ποσὸν καὶ κατὰ ποιὸν εἶναι λίαν σημαντικόν. Διευκρινεῖ πλεῖστα γραμματικὰ θέματα, εἴτε αὐτὸς τὸ πρῶτον ἀνακοινῶν τοιαῦτα, εἴτε καὶ συμπληρῶν διὰ νέου ὕλικου ἐργασίας παλαιότερων φιλόλων. Εἰς τὸν τομέα τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἐπιγραμμάτων εἶναι ἀνυπέβλητος, ἴσως δὲ ἦτο καὶ ὁ μᾶλλον ἐνδεδειγμένος διὰ τὴν περὶ τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ λόγου ἐνασχόλησιν λόγῳ τῆς ἀπεράντου μνήμης του, ἥτις παρῆεν εἰς αὐτὸν αὐτομάτως τὸν μίτον τῆς Ἀριάδνης πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ ποιητοῦ τῶν τυχόν ἀδεσπότην ἐπιγραμμάτων, ἢ πρὸς καθορισμὸν τῶν ἱστορικῶν καὶ μυθολογικῶν δεδομένων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται, ἢ καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν εἰς φθορὰν τοῦ κειμένου ὀφειλομένων χασμάτων. Διὰ τοῦτο καὶ ζωηρῶς ἐπηνέθησαν ὑπὸ τοῦ Wilhelm, τοῦ Maas κ.ἄ. ὅσαι παρα-

τηρήσεις καὶ διορθώσεις τοῦ Πεζοπούλου ἔτυχε νὰ περιέλθωσιν εἰς γνώσιν των.

Ἰδιαίτερας μνείας ἀξία εἶναι ἡ τῆς σειρᾶς ταύτης πραγματεία «Παρατηρήσεις εἰς Λοκρικὸν θεσμόν», δημοσιευθεῖσα εἰς τὸν «Πολέμονα» τοῦ ἀειμνήστου Ἀρβανιτοπούλου. Τὸν Λοκρικὸν θεσμὸν πρῶτος εἶχε δημοσιεύσει τῷ 1924 ὁ μακαρίτης Παπαδάκης εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα, ἀνεδημοσίευσεν δὲ τῷ 1927 ὁ πολὺς Wilamowitz μετὰ πολλῶν παραλλαγῶν καὶ ὀρθοτέρων ἀναγνώσεων καὶ ἐρμηνειῶν. Ἡ πραγματεία τοῦ Πεζοπούλου παρέχει σπουδαίαν συμβολὴν πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν τοῦ θεσμοῦ, εἰς αὐτὴν δὲ κυρίως ὀφείλεται ἡ διαπίστωσις, ὅτι ἐν τῷ θεσμῷ γίνεται μνεῖα πόλεως τῶν Ὀζολῶν, «Υἷης Δοκρῶν» καλουμένης, ἣτις εἶχεν ἐφαρμόσει τὸν ἀναδασμὸν τῆς γῆς. Ἐκ τῆς διαπιστώσεως ταύτης λαβόντες ἀφορμὴν ἔγραψαν σχετικῶς καὶ οἱ Συνάδελφοί του κ.κ. Χατζῆς καὶ Κεραμόπουλλος.

4) Σειρὰ πραγματειῶν περιεχουσῶν κρίσεις ἔργων ἄλλων φιλολόγων. Εἰς τὴν σειρὰν ταύτην ἀνήκουσιν αἱ ἐπόμεναι πραγματεῖαι :

α) Κρίσις τῆς ὑπὸ τοῦ Παναγῆ Λορεντζάτου γενομένης ἐκδόσεως τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους τοῦ Πλουτάρχου.

β) Παρατηρήσεις εἰς τὸ Συμπόσιον τοῦ Πλάτωνος.

γ) Συμβολαὶ εἰς τὸ Πλάτωνος Συμπόσιον καὶ κρίσις τῆς ἐκδόσεως Ἰωάννου Συκουτρῆ.

δ) Besprechung τῆς ἐκδόσεως τοῦ ρήτορος Λυκούργου ὑπὸ Durrbach ἐν τῇ Collection Budé.

ε) Κρίσις τῆς «Ἱστορίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν διαλέκτων» τοῦ μακαρίου Ἀναγνωστοπούλου.

ς) Κρίσις τῆς δευτέρας ἐκδόσεως τοῦ «Lexicon Græcum suppletorium et dialecticum» τοῦ Herwerden.

ζ) Κρίσις τῆς ἑλληνικῆς ἐκδόσεως τοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς τοῦ Liddell – Scott – Κωνσταντινίδου.

η) Συμβολαὶ εἰς Ἡσύχιον. Κρίσις καὶ παρατηρήσεις μετὰ τινων προσθηκῶν τῆς ἐπὶ διδακτορία διατριβῆς τοῦ Συναδέλφου κ. Φάβη.

θ) Συμβολαὶ εἰς Φλάβιον Ἰώσηπον. Κρίσις μετὰ πολλῶν παρατηρήσεων καὶ διορθώσεων τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ Reinach ἐκδόσεως τοῦ κατὰ Ἀπίωνος συγγράμματος τοῦ Φλαβίου Ἰωσήπου (ἐν τῇ Collection Budé). Τὰς διορθώσεις ταύτας, ὧν μία ἐν τῇ λατινικῇ μεταφράσει μέρους τοῦ συγγράμματος, υἱοθέτησεν ὁ Συνάδελφος κ. Βέλλας ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ ἔργου τοῦ Φλαβίου Ἰωσήπου (βλβλ. Παπύρου).

ι) Κρίσις τῆς ὑπὸ τοῦ Συναδέλφου κ. Μπαλάνου ἐκδόσεως τοῦ Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου (βλ. ἐν Πατρολογίας σελ. 387, σημ. 2).

Αἱ κριτικαὶ αὗται πραγματεῖαι δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι ἰδικαί του δευτέρου ἐργασίαι ἐπὶ τῶν αὐτῶν θεμάτων. Δὲν εἶναι ἔργα πολεμικῆς

περιοριζόμενα εἰς τὴν ἀρνητικὴν τῶν πλευρᾶν· διότι τὸ κύριον ἐλατήριον πρὸς τὴν συγγραφὴν τῶν δὲν ἦτο ἐπιθυμία νὰ ἀποδείξῃ σφαλλόμενον τὸν ἐκάστοτε κρινόμενον, ἀλλὰ νὰ ἐπανορθώσῃ ὅσα κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἦσαν ἐπιστημονικῶς ἐσφαλμένα, καὶ κυρίως νὰ συμπληρώσῃ τὰ κενὰ δι' ἰδίου ὕλικου, τὸ ὁποῖον ἦτο συνήθως πολλαπλάσιον τοῦ ἐν τῇ κρινομένῃ ἐργασίᾳ ὑπάρχοντος. Πρέπει δὲ νὰ ὑπογραμμισθῇ ἰδιαίτερος, ὅτι, καθ' ὅσον ἡμεῖς τοῦλάχιστον γνωρίζομεν, οὐδέποτε καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἡμφεσβητήθη ἡ ὁρθότης οἰασθήποτε ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐξενεχθεισῶν παρατηρήσεων καὶ γνωμῶν.

δ) Σειρὰ πραγματειῶν, ἀναφερομένων εἰς ἀρχαῖα καὶ Βυζαντινὰ κείμενα, κυρίως ποιητικά, ἐν ταῖς ὁποῖαις δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου καὶ τὴν ἐρμηνεῖαν ἐφθαρμένων χωρίων, ἀλλ' ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ἀνωτέρας φιλολογικῆς κριτικῆς, ἐπιδιόκων νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν γνησιότητα καὶ τὴν χρονολογίαν συγγραφῆς ἐκάστου ἔργου, ἐν ταῦτῳ δὲ καὶ τίνα ἐκ τῶν προγενεστέρων ἔργων ἐχρησίμευσαν ὡς πηγαὶ καὶ βοηθήματά του, ὅπως καὶ εἰς τίνα ἐκ τῶν μεταγενεστέρων ἥσκησεν ἐπίδρασιν τὸ κρινόμενον. Εἰς τὴν σειρὰν ταύτην ἀνήκουσιν :

α) Δύο πραγματεῖαι ὑπὸ τὸν τίτλον «Συμβολαὶ εἰς τὸ σατυρικὸν δράμα καὶ τὴν ἀττικὴν κωμῳδίαν». Ἡ πρώτη ἐδημοσιεύθη τῷ 1935 καὶ καθορίζει στίχους ἐκ τῶν κωμωδιῶν τοῦ Ἀριστοφάνους περιέχοντας παρῳδίαν στίχων ἐξ ἔργων τοῦ Εὐριπίδου, καὶ δὴ ἐκ τοῦ Κύκλωπος, Ἀλκῆστιδος, Ἐκάβης καὶ Ἡρακλέους, τῶν ὁποίων μάλιστα καὶ καθορίζει τὰς ἐσωτερικὰς σχέσεις. Ἐν τῇ αὐτῇ πραγματείᾳ ὑποδεικνύει καὶ στίχους ἐκ τοῦ Α' εἰδυλλίου τοῦ Θεοκρίτου περιέχοντας ἀπῆλθιν στίχων τοῦ Εὐριπίδου. Ἡ δευτέρα ἐδημοσιεύθη τῷ 1938 καὶ ἀνιχνεύει στίχους τοῦ Μενάνδρου ἀσκήσαντας ἐπίδρασιν ἐπὶ τὸν Λόγγον, Ἀρισταίνετον κ.ἄ., τὴν ὁποίαν ἐπίδρασιν οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐκδοτῶν εἶχεν ἔως τότε παρατηρήσει.

β) Πραγματεῖα περὶ τοῦ ἀγνώστου ποιητοῦ 24 ποιημάτων τοῦ κώδικος Urbinas 134 τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ, τὰ ὁποῖα ὁ ἀείμνηστος Λάμπρος εἶχεν ἐκδώσει εἰς τὸν ΙΑ' τόμον τοῦ «Νέου Ἑλληνομνήμονος» τῷ 1914. Διὰ τῆς πραγματείας ταύτης ὁ Πεζόπουλος ἀποδεικνύει, ὅτι τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα πρέπει νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὸν Νικήταν τὸν Εὐγενιανόν, πρὸς τοῦ ὁποῖου τὸ ποίημα «τὰ κατὰ Δρόσυλλαν καὶ Χαρικλέαν» παρουσιάζουσι πολλὰς καὶ πολλαπλὰς ὁμοιότητας. Σχετικὴν ἀνακοίνωσιν ἔκαμε καὶ κατὰ τὸ πέμπτον διεθνὲς Συνέδριον τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν, τὸ συγκληθὲν ἐν Ρώμῃ τῷ 1936.

γ) Ἐπιγραφῆς δυσαναγνώστου ἀνάγνωσις. Ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ πρόκειται περὶ ἐμμέτρου ἐπιγραφῆς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς Σόφρας, ἐν Βουλγαρίᾳ, ἐκδοθείσης ἐν πανομοιότητι ὑπὸ τοῦ Βουλγαρίου Καθηγητοῦ Filon (τοῦ διαβοήτου Πρωθυπουργοῦ τῆς Βουλγαρίας κατὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον), ὅστις ὁμως δλίγας μόνον λέξεις κατώρθωσε νὰ

ἀναγνώσῃ ὁρθῶς. Ἐκ τῶν ἡμετέρων πρῶτος διέλαβε περὶ αὐτῆς ὁ μακαρίτης Κωνσταντόπουλος, Διευθυντὴς τότε τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου, ὅστις ἀντελήφθη ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἐμμέτρου ἐπιγραφῆς, ἀνέγνωσε δὲ ὁρθῶς τρεῖς στίχους καὶ τινες ἄλλας λέξεις. Ὁ Πεζόπουλος ἀναγινώσκει καὶ συμπληροῖ ὁρθῶς ἑτέρους 7 στίχους, ὑπομνηματίζει δὲ καὶ τὴν ὅλην ἐπιγραφὴν.

δ) Τρεῖς πραγματεῖαι περὶ τοῦ Συνεσίου τοῦ Κυρηναίου, αἱ μὲν δύο ὑπὸ τὸν τίτλον «ποιήματα Συνεσίου τοῦ Κυρηναίου», ἡ δὲ τρίτη ὑπὸ τὸν τίτλον «Συνεσίου τοῦ Κυρηναίου περὶ Ὀμήρου καὶ τῶν ἐν ταῖς θητορείαις σχημάτων καὶ τὸ Ψευδοπλουτάρχειον σύγγραμμα περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ποιήσεως Ὀμήρου. Αἱ Ὀμηρικαὶ μελέται τοῦ Συνεσίου». Ἐγράψαν καὶ αἱ τρεῖς κατὰ τὰ τελευταῖα πρὸ τοῦ πολέμου ἔτη, ὅτε ὁ σοφὸς Ἑλληνιστὴς εἶχεν ἐξηχθῇ εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς φιλολογικῆς του δεινότητος, ἀποτελοῦσι δὲ κατ' οὐσίαν, νομίζω, καὶ τὸ κύκνειον ἥσμά του. Εἰς τὰς δύο πρώτας πρόκειται περὶ ποιημάτων κώδικός τινος, τὰ ὅποια ὁ Wilamowitz ἀπέδιδεν εἰς τὸν ποιητὴν Μεσομήδην, ἐκ Κρήτης, ἀκμάσαντα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ. Ὁ Πεζόπουλος, βαθυτάτα ἐγκύψας εἰς τὰ ἔργα καὶ τὴν ποίησιν τοῦ Συνεσίου, ἀποδεικνύει δι' ἐπιχειρημάτων ἐρειδομένων ἐπὶ ἀκλονήτων ἑσωτερικῶν τεκμηρίων, ὅτι τὰ ἑξ ἑξ αὐτῶν καθὼς καὶ δύο ὕμνοι (εἰς Μοῦσαν καὶ εἰς Ἥλιον) ἔχουσι γραφῇ ὑπὸ τοῦ Συνεσίου. Κατὰ τὴν ἰδίαν αὐστηρὰν καὶ πειστικωτάτην μέθοδον ἀποδεικνύει ἐν τῇ τρίτῃ πραγματείᾳ, ὅτι εἰς τὸν Συνέσιον ἀνήκει καὶ τὸ δεύτερον ἰδίᾳ ἐκ τῶν εἰς τὸν Πλούταρχον ἀποδιδομένων συγγραμμάτων «Περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ποιήσεως τοῦ Ὀμήρου», ἐν ᾧ γίνεται λόγος καὶ περὶ ρητορικῶν σχημάτων, ὥς δ' εἶναι γνωστὸν «Περὶ Ὀμήρου καὶ περὶ τῶν ἐν ταῖς θητορείαις σχημάτων» εἶχε γράψῃ καὶ ὁ Συνέσιος.

ε) Τοῦ ἰδίου τύπου εἶναι καὶ δύο μικρότεραι πραγματεῖαι του, γραφεῖσαι κατὰ τὰ δύο ἐπόμενα ἔτη 1939 καὶ 1940, «Αἱ κριτικαὶ καὶ ἐρμηνευτικαὶ συμβολαὶ εἰς τὸ ΙΗ' εἰδύλλιον τοῦ Θεοκρίτου» καὶ «Εὐριπίδης, Μεσομήδης καὶ Νόννος», ἐν ᾗ καθορίζει, τί οἱ δύο νεώτεροι παρέλαβον παρὰ τοῦ Εὐριπίδου.

β) Μία σειρά πραγματειῶν περὶ τὰ κείμενα τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας μαρτυρεῖ, πόσον ἀνέτως ἐκινεῖνο εἰς τὰ ἐδάφη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως, τῆς ὕμνογραφίας δηλ., καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Βαθὺς κάτοχος τῆς ἀρχαίας μετρικῆς καὶ ρυθμικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς ἐν ταύτῃ, ἡσθάνετο μεγίστην συγκίνησιν διαπιστών, ὅτι ὕμνοι τῆς ἐκκλησίας εἶχον συντεθῇ κατὰ τὴν ἀρχαίαν προσφωδιακὴν ρυθμικὴν καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν νεωτέραν τονικὴν μετρικὴν. Εἰς τὴν σειράν αὐτὴν ἀνήκουσιν αἱ ἐπόμεναι πραγματεῖαι :

α) Παρατηρήσεις εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποίησιν ἐν αὐτῇ πρόκειται κυρίως περὶ θρηνητικοῦ κανόνος τῆς Θεοτόκου, τὸν ὅποιον εἶχε δημοσιεύσει εἰς τὴν «Νέαν Φόρμιγγα» ὁ Ἀγιορείτης Μοναχὸς Καμπανὰς ὡς ποίημα τοῦ

Ἀνδρέου Κρήτης. Ὁ Πεζόπουλος ἀποδεικνύει ἐκ μνείας χειρογράφων ὅτι ἦτο ποίημα Ἀναστασίου τοῦ Κοιαίστῳρος.

β) Ἀρχαῖα προσωδιακὰ μέτρα ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποιήσει.

γ) Παρατηρήσεις κριτικά, ἐρμηνευτικά καὶ μετρικά εἰς τοὺς στίχους Νικολάου τοῦ Μουζάλωνος.

δ) Ἡ Μουσικὴ Ρωμανοῦ τοῦ μελωδοῦ.

ε) Τὰ ἑωθινὰ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ.

ς) Τὸ στιχηρὸν Γεωργίου τοῦ Ἀκροπολίτου, τὸ ψαλλόμενον τῷ ἁγίῳ καὶ Μεγάλῳ Σαββάτῳ («τὸν ἥλιον κρῦψαντα» κ.λ.π.).

ζ) Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποίησις ὡς πρὸς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἠθικοῦ συναισθήματος.

η) Ἡ ὕμνογραφία τῶν Χριστουγέννων.

θ) Τὰ λειτουργικὰ βιβλία.

ι) Ἡ Μεγάλῃ ἑβδομάς.

ια) Ἐκ τῆς Χριστιανικῆς Φιλολογίας (ἀπόκρυφα εὐαγγέλια, λόγια Ἰησοῦ, μαγικοὶ πάπυροι κ.τ.δ.).

ιβ) Ὁ Χριστὸς ὡς ἥλιος.

ιγ) Ἀνέκδοτος κανὼν εἰς τὴν Θεοτόκον.

Ἀλλὰ καὶ τῆς νεωτέρας Εὐρωπαϊκῆς Μουσικῆς δὲν ὑπῆρξεν ἀδαής, ὡς ἔδειξε διὰ τινῶν ἄρθρων του. Ἐγραψε π.χ. γενικῶς μὲν περὶ τῆς φιλολογικῆς προελεύσεως τῶν λεγομένων Requiem, εἰδικώτερον δ' ἐκρινέ ποτε μουσικῶς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Requiem τοῦ Verdi ἐν τῷ Ὁδεῖφ Ἀθηνῶν. Ὡσαύτως ἔγραψεν ἐν τῷ «ἱεροψαλτικῷ βήματι» κατὰ τῆς μελοποιήσεως τῶν χορικῶν τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους, τῆς δημοσιευθῆσης ἐν τῷ «Τυρταίῳ» ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Σακελλαρίδου ἐν εὐρωπαϊκῇ μουσικῇ, κατέδειξε δὲ ὅτι ἡ μελοποίησις ἐκείνῃ παρεβίαζε τὰ μέτρα τῶν χορικῶν, καὶ ἦτο συνεπῶς ἄστοχος. Ἐπέκρινε δὲ καὶ τὴν ἄλλην γνώμην τοῦ Σακελλαρίδου, ὅτι οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες ὁμίλουν μὲν θεωρητικῶς περὶ τοῦ ἑναρμονίου γένους τῆς Μουσικῆς, ἀλλὰ δὲν ἥσκουν αὐτὸ ἐν τῇ πραγματικότητι. Ὁ Πεζόπουλος ἀπέδειξε τὸ ἐναντίον στηριχθεὶς εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Otto Crusius δημοσιευθέντα πάπυρον, τὸν περιέχοντα χορικὸν μέλος τοῦ Ὁρέστου τοῦ Εὐριπίδου, φέρον σημεῖα τοῦ ἑναρμονίου γένους. Ἐν τινι δὲ διαλέξει περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς ἐστηρίχθη εἰς ἐκκλησιαστικὸν ὕμνον εἰς Ἀγίαν Τριάδα γεγραμμένον ἐν ἀρχαίῳ ἑλληνικῷ λόγῳ καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ παρασημαντικῇ.

7) Ἡ μεγάλη, καὶ δυστυχῶς κατὰ τὸ ὅλον σχεδὸν ἀνέκδοτος λεξικογραφικὴ ἔργασία, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ κατελέχθη, μόνος αὐτὸς ἐκ τῶν Ἑλλήνων, εἰς τοὺς Συντάκτας τῆς νέας ἐκδόσεως τοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς τοῦ Passow ὑπὸ Crönert, ἥτις ἀτυχῶς ἐσταμάτησε λόγῳ βλάβης τῶν φρενῶν τοῦ τελευταίου. Εἰς τὸν β' τόμον τῆς Βυζαντίδος τοῦ 1911-1912 ὁ

σοφὸς Ἑλληνιστὴς ἐδημοσίευσε δεῖγμα τοῦ ἐκ 10 χιλιάδων ἀθησαυρίστων λέξεων Λεξικοῦ του ἦσαν 97 σύνθετοι λέξεις μὲ πρῶτον συνθετικὸν τὰς λέξεις θεὸς καὶ θεῖος, εἰλημμένοι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Στουδίτου. Τὸ δεῖγμα ἐκεῖνο ἐπληρέθη ζωηρῶς ὑπὸ ἄλλων τε καὶ τοῦ διασήμεου Βυζαντινολόγου Heisenberg. Πρέπει δὲ νὰ θεωρῇται βέβαιον, ὅτι τὸ Λεξικὸν τῶν ἀθησαυρίστων λέξεων τοῦ Πεζοπούλου εἶναι μεγαλυτέρας σημασίας τῆς «Συναγωγῆς ἀθησαυρίστων» τοῦ Κουμανούδη, καὶ ἡ ἀνάληψις τῆς ἐκδόσεώς του ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου ἢ τῆς Ἀκαδημίας θὰ ἀποτελέσῃ προσφορὰν ὑψίστης σημασίας πρὸς τὴν Ἐπιστήμην καὶ τὸ ἔθνος.

Αὗται εἶναι αἱ τύποις ἐκδεδομένοι ἐργασίαι του, αἵτινες κλείουσι τὸν κύκλον τῶν αὐστηρῶς ἐπιστημονικῶν φιλολογικῶν ἐργασιῶν του. Ἐπαινετικαὶ μνεῖαι καὶ κρίσεις ἐπ' αὐτῶν κατεχωρίσθησαν κατὰ καιροὺς εἰς τὰ ἐπόμενα περιοδικὰ συγγράμματα :

Wochenschrift für Klassische Philologie, Philologische Wochenschrift, International - Wochenschrift für Wissenschaft, Kunst u. Technik., Gnomon, Götting. gelehr. Anzeiger, Hermes, Glotta, Byzantinische Zeitschrift, Byzantion, Hellas, Revue des études Grecques, Revue de Philologie, Zeitschrift für Ortsnamenforschung, Βυζαντινὰ Χρονικὰ Πετροπόλεως, Ἑλληνικά, Historia.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν αὐστηρῶς ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν αὐτῶν ὑπάρχει καὶ ὄγκος ἐργασίας γραφεῖς καὶ δημοσιευθεῖς χάριν εὐρυτέρου Κοινοῦ, ἀναγομένης δὲ εἰς ποικίλας σφαῖρας τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ. Ὅπως δὲ καὶ ἀνωτέρω ἐτονίσαμεν, αἱ ἐργασίαι αὗται ἐγράψαν μὲν χάριν τῶν πολλῶν ἀλλὰ μὲ γνώμονα τὴν θεραπείαν καὶ τὴν πρόδον τῆς Ἐπιστήμης. Κοινὸν καὶ ἐξαίρετον γνώρισμα καὶ τούτων εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια. Δὲν εἶναι ἀποκνήματα ἀχαλινώτου φαντασίας καὶ μυθιστοριογραφικῆς δεινότητος, ἀλλ' ἐξήχθησαν ἐκ τῆς μελέτης τῶν κειμένων, πρὸς τὰ ὅποια καὶ ἀνὰ πᾶν βῆμα ἀναφέρονται. Καὶ ἀπλῇ δὲ ἀνάγνωσις τῶν τίτλων ἀρκεῖ δι' ἀποστομωτικὴν ἀπάντησιν πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἐντελῶς ἀβασανίστως εἶπον ἢ καὶ ἔγραψαν, ὅτι ὁ Πεζόπουλος δὲν ἐξετάθῃ πέραν ὀρισμένων κειμένων. Ἡ ἀρχαιομάθειά του ὑπῆρξεν εὐρυτάτη καὶ ἡ ἀρχαιολατρεία του ἀνυπέρβλητος, ἡ δὲ ἀπέραντος μνήμη του τὸν καθίστα ἱκανὸν νὰ ζῇ ἐν τῷ ἀρχαίῳ Κόσμῳ ἐν πάσῃ ἀνέσει καὶ ἐν πάσῃ τοῦ χρόνου στιγμῇ, ἀκόμη καὶ καθ' ὕπνους θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ.

Ἴδου οἱ τίτλοι τῶν ἐκλαϊκευτικῶν αὐτῶν πραγματειῶν τοῦ δευτέρου κύκλου :

Ὁ βίος ἐν ταῖς Ἀρχαίαις Ἀθήναις — Οἰκίαι καὶ ἐνοίκια ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις — Ἡ ψῆφος τῶν γυναικῶν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους — Περίεργοι φορολογαὶ — Ἀπόκρηφ καὶ ἀρχαῖαι ἑορταὶ — Θάνατοι κοιλιόδουλων — Ἀναγοφαγία καὶ ἀδηφαγία — Δαιμονίων μελίσματα — Μισθοὶ

διδασκάλων ἐν τῇ ἀρχαιότητι — Μεταβολαὶ ἡμερολογίων ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις — Τιμωρία τῶν ἀργῶν — Ἀρχαῖαι ἀγορανομικαὶ διατάξεις — Λέξεων ἱστορία — Τὰ ὀνόματα τῶν ἡμερῶν — Φυτῶν ἱστορίαί — Ἀναχρονισμοὶ (ἐν τῇ Φιλολογίᾳ καὶ τῇ τέχνῃ) — Κρέατα καὶ τιμαὶ αὐτῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις — Οἱ ἀριθμοί, ἡ μαγεία καὶ ἡ δεισιδαιμονία — Καλένδαι, στῆναι κ.λ.π. — Ἀρχαῖοι τερατολόγοι — Τύποι ἀρχαίων μουσικῶν — Τύποι ἀρχαίων ἱατρῶν — Τύποι ἀρχαίων μαγείρων — Τύποι ἀρχαίων κουρέων — Τύποι ἀρχαίων φιλαργύρων — Ἡ βαφὴ τῶν τριχῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις — Ἀβλαβὴ καὶ βλαβερά σκώμματα ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις — Σωματικὰ ἐλαττώματα σκωπτόμενα (ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλλην. λογοτεχνίᾳ) — Γυναικες οἰνοπότιδες (κατὰ τοὺς ἀρχαίους ποιητάς) — Μισροφαγαίαι — Μεικτὰ λουτρά ἐν τῇ ἀρχαιότητι — Παθήματα ἀρχαίων ποιητῶν — Ἑμμετροὶ χορημοὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνικοὺς, Βυζαντικοὺς καὶ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνους — Ἀνθρωποὶ θεοὶ — Ποικίλα φυτολογικὰ — Ἡ νόθευσις τῶν ὠνίων ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις — Οἱ κροκόδειλοι ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις — Περὶ τῆς μαντικῆς δυνάμεως τῶν μελλοθανάτων (κατὰ τοὺς ἀρχαίους) — Τὰ μύρα τῶν ἀρχαίων — Πετρέλαιον, ἀμύαντος καὶ γαιάνθρακες ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις — Ἴσις παντόμορφος — Μνήματα ζώων καὶ ἐπιγράμματα εἰς αὐτὰ (μελέτη φιλογολικὴ δημοσιευθεῖσα πολὺ πρὸ τοῦ εἰδικοῦ ἔργου τοῦ G. Herrlinger «Totenklage um Tiere in der antiken Dichtung») — Εὐστοχοὶ χρήσεις στίχων ποιητῶν — Περὶ εὐκαιρίας στίχων ποιητῶν — Τοπωνυμία τῆς νήσου Ἀνδρου.

Πρὸς τοῦτοις δέον νὰ μνημονευθῶσι λόγοι ἐκφωνηθέντες ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, Ἑταιρεία Βυζαντινῶν Σπουδῶν, Παρνασσῷ, Ἑταιρεία τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ, καὶ κυρίως οἱ : Λόγος περὶ Ἀδαμαντίου Κοραῆ ὡς Φιλολόγου — Παναγυρικὸς λόγος ἐπὶ τῇ ὀγδοηκονταετηρίδι τοῦ ἀειμνήστου Χατζηδάκι — Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ ἀειμνήστου Σπυρ. Λάμπρου — Περὶ τοῦ Βράϊλα Ἀρμένη κ.ἄ. Πολλοῦ λόγου ἄξια εἶναι ἐπίσης καὶ ὅσα ἄρθρα ἔγραψεν ἐν τοῖς ἐγκυκλοπαιδικοῖς Λεξικοῖς τοῦ Ἑλευθερουδάκη καὶ Πυρσοῦ.

Καὶ τὸ μὲν τύποις ἐκδεδομένον ἔργον τοῦ σοφοῦ Ἑλληνιστοῦ τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον, πλατύτατον ἅμα καὶ βαθύτατον. Ὁ διεξερχόμενος οἰασθῆποτε καὶ ὀσασθῆποτε ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐργασιῶν του μένει κατάπληκτος διὰ τοὺς εὐφυτάτους ὀρίζοντας τῆς ἐπιστημοσύνης του καὶ διὰ τὴν ἀσύλληπτον ἐπιστημονικὴν ἀκριβολογίαν τῶν γραφομένων τῶν οὐδὲν τὸ παρῆλκον καὶ δυνάμενον νὰ παραλειφθῇ. Οὐδὲν τὸ μέχρι σήμερον ἀνασκειασθέν.

Εἶναι ὅμως δίκαιον καὶ πρέπον νὰ τύχῃ μνείας καὶ τὸ ἐν χειρογράφῳ ἀπομεινάν ἔργον του, τὸ ἀνέκδοτον. Διότι δὲν εἶναι ὀλιγώτερον σημαντικόν, καὶ διότι πρέπει νὰ τονισθῇ καὶ ἐντεῦθεν, ὅτι ἀποτελεῖ ὑποχρέωσιν πρὸς

τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ ἔθνος ἢ ἑκδοσίς τῶν καταλοίπων τοῦ σοφοῦ Ἑλληνιστοῦ.

Ἐκτὸς τοῦ πολυτιμοτάτου Λεξικοῦ τῶν ἀθησαυρίστων λέξεων, περὶ τοῦ ὁποίου εἰπομέν τινα καὶ ἀνωτέρω, εἰς τὰ κατάλοιπα ταῦτα περιλαμβάνονται καὶ αἱ ἀκόλουθοι ἐργασίαι :

2) Κριτικὴ καὶ ἐρμηνευτικὴ ἑκδοσίς τῆς Ἑκάβης τοῦ Εὐριπίδου, πλήρης, χαρακτηριζομένη ὡς μνημειώδης ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ζῶντος. Κατὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν—πρῶτος αὐτὸς καὶ μόνος μέχρι σήμερον—τὸν κώδικα Ἀθηνῶν.

3) Ἑτοίμη πρὸς ἐκτύπωσιν μελέτη περὶ τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος τῶν Ἑλλήνων, ἀποδεικνύουσα τὴν διὰ μέσου τῶν αἰῶνων διατηρηθεῖσαν ἐνότητα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς βάσει τεκμηρίων γλωσσικῶν, ἱστορικῶν καὶ ἄλλων εἰλημμένων ἐκ τῶν παραδόσεων, ἡθῶν καὶ ἐθίμων κ.ἄ. Ἡ μελέτη αὕτη θὰ ἐκδοθῇ προσεχῶς μερίμνη τοῦ Ἑθνικοῦ Ἰδρύματος.

4) Πλήθος διορθώσεων καὶ ἰδίᾳ προσθηκῶν καὶ συμπληρώσεων εἰς τὴν τελευταίαν ἀγγλικὴν ἑκδοσιν τοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς τοῦ Liddell—Scott.

5) Μεγάλῃ ἐργασίᾳ κριτικῇ τῶν ἔργων τοῦ Χατζηδάκι.

6) Μεγάλῃ ἐργασίᾳ περὶ τῆς χριστιανικῆς ποιήσεως καὶ μετρικῆς.

7) Προσθῆκαι εἰς δημοσιευθεῖσας πραγματείας του περὶ τὸν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τόσον πολλάί, ὥστε νὰ ἀπαρτί-ζωσι σειράν τόμων.

Ἴδου ἐν τῷ συνόλῳ του τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ ἀειμνήστου Πεζοπούλου, τό τε ἐκδεδομένον καὶ τὸ ἀνέκδοτον ἄριστον κατὰ ποιόν, ἱκανῶς ἐπιβλητικὸν εἰς ὄγκον. Εἶναι πλέον ἢ ἀσφαλὲς ὅτι εἶχε τὴν δύναμιν νὰ παραγάγῃ πολὺ ὀγκωδέστερον ἔργον. Οὐδεὶς ὅμως παράγων τὸν ἐβοήθησε πρὸς τοῦτο. Ἡ ζωὴ του ὑπῆρξε μία συνεχὴς πάλη πρὸς ἀντιξοούς περιστάσεις. Συνετέλεσεν ὅμως εἰς τοῦτο, νομίζομεν, καὶ ἡ ψυχῶσις τοῦ ἀλαθήτου διὰ νὰ ἐκδώσῃ πραγματείας τοῦ τινα ἔπρεπε νὰ εἶναι πλέον ἢ βέβαιος ὅτι ἦτο ἄψογος.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν προσέτι, ὅτι τὸ ἔργον του ἀποτελεῖται ἀπὸ διατριβάς· ὅτι δὲν κατέλιπε συνθετικὴν τινα μελέτην, συστηματικὴν τινα συγγραφὴν ἐπὶ τινος τῶν τομέων τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ. Τοῦτο δὲν ὀφείλεται εἰς ἀδυναμίαν ἀλλ' εἰς ἀποστροφὴν πρὸς τὰς τοιαύτας ἐργασίας. Διέκειτο μάλιστα λίαν δυσπίστως πρὸς τὰς ἐκάστοτε ἐμφανιζομένας. Ἡ φιλοσοφοῦσα φιλολογία—ἢ ἀερολογία ὅπως τὴν ἀπεκάλει—δὲν δύναται, κατὰ τὴν γνώμην του, νὰ εἶναι ἐπιστημονικῶς ἀπληκρὴς ἀντιθέτως, κατὰ φυσικὴν ἀνάγκην δὲν εἶναι ἄμοιρος φιλολογικῶν ἀκροβασιῶν καὶ αὐθαρεσιῶν. Καὶ πράγματι, δὲν εἶναι σπάνιον τὸ φαινόμενον συγγραφῶν συνθε-

τικῶν μελετῶν, ἐκκινούντων ἀπὸ ἀπόψεων ἐσηματισμένων *a priori*, καὶ χρησιμοποιοούντων τὰ κείμενα κατὰ προκρουστικὴν μέθοδον, ἵνα στηρίξωσι τὰς ἐκ τῶν προτέρων ἀποκρυσταλλωμένας γνώμας των. Αὐτός, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐν ἐπιγνώσει καὶ μετὰ πείσματος ἐνέμεινεν εἰς τὴν κριτικὴν ἀποκατάστασιν τῶν κειμένων καὶ εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν, βάσει τῶν κειμένων, ἀναπαράστασιν τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως ἦτο, ὅπως παρέχουσι τοῦτον τὰ κείμενα, καὶ οὐχὶ ὅπως τὸν φαντάζεται ἢ ὅπως τὸν θέλει ἕκαστος, ὁρμώμενος ἐκ τοῦ παρόντος καὶ ἀναζητῶν εἰς τὸ παρελθόν, ὅποσα καὶ ὅποια τοῦ χρειάζονται στοιχεῖα, ἵνα στηρίξῃ τὰς τοιαύτας ἢ τοιαύτας κοινωνιολογικὰς του ἀντιλήψεις.

Δὲν εἶναι δὲ ὀρθὸν νὰ ἐλέγχηται τις, ὅτι παραλείπει τι, χωρὶς νὰ ἐξετάζεται ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον τὸ παραλείπει. Ἐὰν ἡ παράλειψις ὀφείλεται εἰς ἀδυναμίαν, ὁ ἔλεγχος εἶναι βάσιμος, ἐὰν ὅμως ὀφείλεται εἰς γνώμην, ὅτι τὸ παραλειφθὲν ἀποτελεῖ παρέκκλισιν ἀπὸ τοῦ ὀρθοῦ, ὁ ἔλεγχος εἶναι ἄδικος.

Ἡ φιλολογικὴ ἔρευνα, ὥς καθιέρωσαν αὐτὴν οἱ Γίγαντες τῆς φιλολογίας Κόντος, Βάσης, Βερναρδάκης, Μιστριώτης, Γαρδικίας κ.ἄ., τὴν ἐσυνέχισαν δὲ οἱ ἀντάξιοι μαθηταὶ των, καὶ δὴ ὁ Πεξόπουλος καὶ ἄλλοι, δὲν ἔπαυσεν ἀλλὰ καὶ οὔτε θὰ παύσῃ ποτὲ νὰ εἶναι βασικὴ, πολὺ δὲ κακῶς χαρακτηρίζεται ὑπὸ τινων καὶ ὥς κεκορησμένη. Πάντες οἱ Κλασσικοὶ Φιλόλογοι ὅλων τῶν αἰώνων καὶ ὅλων τῶν ἔθνων θὰ ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς, ἂν ἦσαν βέβαιοι, ὅτι εἶχον δαμάσει τὸ ὑλικὸν τῆς ἐπιστήμης των. Ἐὰν ὁ πολὺς Scaliger ἀνεφώνησεν εἰλικρινέστατα *utinam essem bonus grammaticus*, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἡ εὐχὴ αὕτη δὲν ἦτο καὶ δὲν εἶναι αἰώνιον καὶ καθολικὸν αἶτημα πάντων τῶν Κλασσικῶν Φιλολόγων.

Ἀποτελεῖ δὲ μεγίστην καὶ ἀσύγγνωστον παρανόησιν τὸ ὑποστηριζόμενον ὑπὸ τινων, ὅτι ἡ περὶ τὰ κείμενα αὐστηρῶς γλωσσικὴ ἐπιστημονικὴ ἐνασχόλησις ἀποτελεῖ ἀπρηχαιωμένην φάσιν τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης. Αὐτοὶ οὗτοι οἱ θεωρούμενοι ὥς κορυφαῖοι τῆς συγχρόνου φιλολογίας, ὁ Wilamowitz καὶ ὁ Werner Jäger διακηρύσσουσι διὰ στόματος τοῦ τελευταίου, ὅτι αὕτη ἡ κατὰ τινας ἀπρηχαιωμένη φάσις τῆς φιλολογίας εἶναι ἡ *allerheiligste Aufgabe der Klassischen Philologie* (= ἡ πασῶν ὑπερτάτη ἐνασχόλησις τῆς Κλασσ. Φιλ.), ἀμφοτέροι δὲ οἱ μνημονευθέντες Γερμανοὶ σοφοὶ ἀποδεικνύονται ἐκ τῶν ἔργων των ὅτι εἶναι καὶ «Κοντικοί». Κατοχὴ τῆς γλώσσης πρῶτον καὶ ὕστερον φιλολογία. Ἀμφοτέρων ἡ κατοχὴ ἀπαρτίζει τὸ ἰδανικὸν τοῦ φιλόλογου· τὸ πρῶτον ἄνευ τοῦ δευτέρου εἶναι βεβαίως ἀτελές, ἀλλὰ τὸ δεῦτερον ἄνευ τοῦ πρώτου συνιστᾷ τὸ ἄδίκημα τῆς ἀπάτης. Ἄς προσέξωμεν, μήπως κινδυνεύσωμεν νὰ πέσωμεν εἰς τὸ δεῦτερον, διότι καὶ ἀκοπώτερον βεβαίως εἶναι καὶ τὴν αἴγλην τοῦ «μοντέρνου» κινδυνεύει νὰ προσλάβῃ.

Εἶδομεν τὸν ἐπιστήμονα. Ἴδωμεν νῦν καὶ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ εἰκὼν τοῦ ἀνθρώπου δὲν ὑπολείπεται ἐκείνης τοῦ ἐπιστήμονος. Ὑπῆρξεν ὑπόδειγμα Ἑλλήνος πολίτου καὶ ὑπόδειγμα Χριστιανοῦ. Ἀγνή φιλοπατρία, ἀληθὴς χριστιανικὴ πίστις καὶ φιланθρωπία (=ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπον) ἦσαν τὰ πλέον ἐκδηλὰ χαρακτηριστικὰ τῆς προσωπικότητός του.

Ἡ περίοδος τῆς κατοχῆς ἔδωκε τὸ μέτρον τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης του. Τὴν ὑποδούλωσιν της — τὴν ἔστω καὶ προσωρινήν — τὴν ἔφερε βαρύντατα. Μολονότι ἀπέφευγε νὰ ἐκδηλώσῃ τὸ ψυχικὸν ἄλγος, προσεπάθει δ' ἀπ' ἐναντίας νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς συνομιλητάς του, ὁ προσεκτικὸς παρατηρητὴς ἀντελαμβάνετο, ὅτι κατέρρεεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ὅχι τόσον διὰ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν ἢ τὴν σπάνιν τῶν τροφίμων ὅσον ἐξ αἰτίας τοῦ ψυχικοῦ του πόνου. Τελικῶς ἡ σωματικὴ κατὰπτωσις εἶχε προχωρήσει τόσον, ὥστε καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν δὲν ἠδυνήθη νὰ συνέλθῃ σωματικῶς. Ὁ θαυμασμός, τὸν ὅποιον ἐπὶ τόσας δεκαετίας, πρὸ τοῦ πολέμου, ἔτρεφε πρὸς τὴν Γερμανικὴν διανόσιν καὶ τὸν Γερμανικὸν πολιτισμὸν καθόλου, μετεστράφη ἀποτόμως εἰς ἄσπονδον μίσος ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς Γερμανικῆς εἰσβολῆς, ὁ δὲ ἐθνικὸς του φανατισμὸς ἐξήφθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς διεκήρυσσε τὴν ἥτιαν τοῦ Ἀξονος, ἀκόμη καὶ κατὰ τὰς πλέον θριαμβευτικὰς στιγμὰς του, ὅτε τὰ πάντα ἐν Εὐρώπῃ εἶχον ἰσοπεδωθῇ ὑπὸ τὸν Γερμανικὸν ὁδοστρωτήρα, ἀπλῶς ἐξ ἐθνικοῦ πείσματος, προκαλούμενος δὲ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν πεποίθησίν του δι' ἐπιχειρημάτων δὲν ἐδέχετο κἂν συζήτησιν, ἴσως δὲ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ παρατάξῃ λόγους, ἐφ' ὧν ἐστῆριζε τὴν πεποίθησίν του. Ἀπλούστατα ἤμεισε θανασίμως τὸν κατακτητὴν καὶ ἐθεώρει ὡς βλασφημίαν κατὰ τῆς πατρίδος καὶ τὴν ἀπλὴν συζήτησιν, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι τελικὸς νικητὴς ὁ Ἀξων !

Τὴν πρὸς τὰ θεῖα εὐλάβειαν καὶ τὴν χριστιανικὴν του καθόλου πίστιν μαρτυρεῖ ὁ ὅλος βίος του. Ὁ μικρὸς μαθητὴς ὁ ἀνελλιπῶς ἐκκλησιαζόμενος ἐν τῇ γενετερίᾳ καὶ βοηθῶν τὸν ἱερέα ὡς ψάλτης ἐσυνέχισε τὴν ἰδίαν τακτικὴν μέχρι θανάτου, οἱ δὲ ἐκκλησιαζόμενοι εἰς τὸ Μετόχι τοῦ Παναγίου Τάφου θὰ δεικνύουν πάντοτε ὠρισμένην θέσιν, τὴν ὁποίαν κατελάμβανε κατὰ τὰς μακρὰς ἱεροτελεστίας τῆς Ἑβδομάδος τῶν Παθῶν. Ἡ τόσον ἐμβριθὴς περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποίησιν καὶ μουσικὴν ἐνασχόλησίς του ἀποδοτέα οὐ μόνον εἰς τὴν πρὸς ἐπιστήμην ἔφεσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν βαθυτάτην θρησκευτικότητα τοῦ σοφοῦ ἐπιστήμονος.

Ἡ δὲ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη του, ἡ προσήνειά του πρὸς πάντας καὶ πρὸ πάντων τοὺς κατωτέρας μορφώσεως, ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς του, ἡ λεπτότης τῶν τρόπων, ἦσαν γνωρίσματα προσπίπτοντα ἀμέσως εἰς τὴν ἀντίληψιν καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ διὰ πρώτην φορὰν κάμνοντος τὴν γνωριμίαν του.

Εἰς τὰς ἀρετὰς του αὐτὰς ὀφείλεται τὸ γεγονός ὅτι ὑπεστήριξε πάντα νεαρὸν φιλόλογον παρέχοντα ἐλπίδας ἀγαθῆς ἐξελεύσεως. Ἐντεῦθεν καὶ αἱ οὐκ

ὀλίγαί σχετικαὶ ἀπογοητεύσεις, τὰς ὁποίας ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου ἐδοκίμασεν.

Κατὰ τοὺς γλωσσικοὺς ἀγῶνας κατεῖχε βεβαίως σταθερῶς τὴν θέσιν του εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν καθαρευόντων, δὲν ἦτο ὅμως τόσον ὀξὺς καὶ φανατικὸς ὅσον συνήθως ἐνομίζετο, ἀσφαλῶς δὲ οὐδέποτε οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ὑπῆρξεν ἐμπαθής, ὅπως κατὰ καιροὺς ὑπεστήριξαν τινες τῶν ἀντιπάλων του.

Καίτοι ἐπίστευεν ἀκραδάντως, ὅτι ὁ δημοτικισμὸς οὐ μόνον τὸ ἔργον τῆς Παιδείας οὐκ ὀλίγον ἔβλαπεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ θεμέλια τῆς ἐθνικῆς μας ὑποστάσεως ἀρκοῦντως ὑπέσκαψε, διότι συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν προπαρασκευὴν καταλλήλου διὰ τὸν κομμουνιστικὸν σπόρον ἐδάφους, οὐδέποτε ἠσθάνθη προσωπικὴν ἔχθραν πρὸς τοὺς γνωστούς του Δημοτικιστάς. Χαρακτηριστικῇ σχετικῶς εἶναι ἡ εἰλικρινὴς φιλία, ἣτις τὸν συνέδεε μὲ τὸν ἀείμνηστον Λορεντζάτον. Δύναμαι νὰ βεβαιώσω, ὅτι τὸ ὕλικόν διὰ τὴν κρίσιν τῶν ἔργων τοῦ Λορεντζάτου ὁ Πεζόπουλος εἶχε συλλέξει πολὺ πρὸ τῆς ἐκδόσεώς του, τὴν ὁποίαν ἀνέβαλλε διαρκῶς χαριζόμενος εἰς τὴν πρὸς τὸν Συνάδελφον ἐκτίμησίν του, καίτοι διὰ τοῦ ἐλέγχου ἐκείνου ἐπρόκειτο νὰ παρῶσχη ἴδιον ὕλικόν οὐκ ὀλίγον. Ἐνθυμοῦμαι, ὅτι ὁ ἀείμνηστος Πεζόπουλος μετὰ συγκινήσεως πάντοτε ἔκαμνε λόγον περὶ τῆς ἀνωτερότητος χαρακτῆρος, τὴν ὁποίαν καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἐλέγχου ἐκείνου ἐπέδειξεν ὁ μακαρίτης Λορεντζάτος· πᾶς ἄλλος εἰς τὴν θέσιν του θὰ ἔπνεε μένεα κατὰ τοῦ Συναδέλφου του, ἐνδεχομένως δὲ θὰ ἐξετρέπετο καὶ πρὸς τὴν λιβελλογραφίαν. Ἀντὶ τούτων ὁ Λορεντζάτος δὲν ἔπαυσε νὰ φέρεται πρὸς τὸν Πεζόπουλον μετὰ τῆς αὐτῆς ὥς καὶ πρότερον ἐκτιμήσεως. Ὅσάκις δὲ συνέβαινε, ὥς ὁμότιμος Καθηγητὴς πλέον, νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τι ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς Σχολῆς, πρὸς τὸν Πεζόπουλον πρῶτον κατέφευγεν, ὥσάν νὰ μὴ εἶχε μεσολαβήσει τίποτε. Ἰδοὺ ψυχικῆς ἀνωτερότητος παράδειγμα ἀξιομίμητον.

Καὶ ὅμως ὑπὸ κύκλων τινῶν παρεστάθη ὥς κακός, ὥς ἐμπαθής, ὥς διώκτης τῶν νέων. Ἡ δὲ τοιαύτη συκοφαντικὴ ἐκστρατεία ὄργιασεν ἰδίᾳ κατὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ ἀτυχοῦς ἀειμνήστου Συκουτρίῃ. Ἐχῶ ἄμεσον ἀντίληψιν τῶν σχετικῶν γεγονότων, καὶ ἐπομένως εἶμαι εἰς θέσιν — ἔχῳ δὲ ἱερὰν πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Πεζοπούλου ὑποχρέωσιν — νὰ κόμω — νὰ βάλω τὰ πράγματα εἰς τὴν θέσιν των. Ἐλέχθη κατὰ κόρον, καὶ ἐγράφη δέ, ὅτι ὁ Πεζόπουλος κατεδίωξε τὸν Συκουτρίην διότι τάχα τὸν ἐξήλευεν· ἐλέχθη ἀκόμη ὅτι ἀποτέλεσμα τῆς διώξεως ὑπῆρξεν ἡ αὐτοκτονία τοῦ δευτέρου. Ἐντελῶς διάφορα εἶναι τὰ πράγματα. Ὁ Πεζόπουλος ἀνεγνώριζε τὸ φιλολογικὸν δαιμόνιον τοῦ ἀτυχῶς τόσον προῶρως ἐκλιπόντος νεαροῦ φιλόλογου, διὸ καὶ κατ' ἐπανάληψιν τὸν εἶχε συμβουλεύσει νὰ ἀποφεύγῃ τὴν περὶ πολλὰ, καὶ δὴ τὰ νεότερα (ἡμέτερα καὶ ξένα) ἐνασχόλησιν, ἥτις προφανῶς τὸν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὸ κύριον ἔργον του, τὸ τῆς θεραπείας δηλ. τῶν κλασσικῶν γραμμά-

των. Ἐὰν δὲ εἶχεν ἀκούσει τὰς συμβουλὰς τοῦ Διδασκάλου, θὰ εἶχεν ἀγάγει εἰς πέρας τὴν ὑλὸ τοῦ οἴκου Teubner ἀπὸ ἐτῶν ἀνατεθειμένην εἰς αὐτὸν ἔκδοσιν τόμου τινὸς τοῦ Δημοσθένους, καὶ δὲν θὰ ἐδοκίμαζεν ὅσῃν ἐδοκίμασε πικρίαν ἐκ τῆς ἀσυνεπείας του ἐκείνης.

Ἀκριβῶς δὲ διότι τοιαύτην εἶχε περὶ αὐτοῦ γνώμην, καὶ ὡς ὑποψήφιον Ὑφηγητὴν αὐτὸς κυρίως τὸν ὑπεστήριξε καὶ ὡς Ἑκτακτον Καθηγητὴν λίαν ἐνωρὶς τὸν εἶχε προτείνει, ἐν ᾧ ἀντιθέτως καὶ ὡς ὑποψήφιον Ὑφηγητὴν ἀκόμη τὸν εἶχον καταψηφίσαι ὅσοι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Συκουτρῆ, κατηγόρησαν τὸν Πεζόπουλον ὡς διώκτην του.

Τὸ ὕλικόν διὰ τὴν κριτικὴν τοῦ Συμποσίου τὸ εἶχε συλλέξει εὐθὺς ἅμα τῇ ἐκδόσει τοῦ ἔργου, καὶ ὅμως ἀνέβαλλε τὴν δημοσίευσιν, οὔτε καὶ θὰ προσέβαινε δ' εἰς ταύτην, ἂν δὲν ἐξωθεῖτο ὑπ' ἄλλων, καὶ δὴ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Συκουτρῆ.

Διότι ὁ μακαρίτης Συκουτρῆς, ἐν ᾧ ἀνεγνώριζε τὴν σοφίαν τοῦ Διδασκάλου καὶ ἡσθάνετο τὸν προσήκοντα σεβασμὸν, κατάρθωσεν ἐν τούτοις, θῦμα καταστάς τοῦ ὑπερτροφικοῦ ἐγωῖσμοῦ του καὶ τῆς περισιαιούσης αὐτὸν κολακείας, νὰ ἐμφανίζεται ὡς ὑπονομεύων τοὺς πάντας καὶ δὴ καὶ τὸν Πεζόπουλον.

Ὅσοι δέ, διὰ τὰ βλάψουν τοὺς ἀντιπάλους των, ἐχάλκευσαν τὴν αὐτοκτονίαν τοῦ ἀτυχοῦς Συκουτρῆ, διέπραξαν τὴν μεγαλυτέραν βλασφημίαν πρὸς τὴν μνήμην του, διότι μετῴλητον μέθοδον ἐνθυμίζουσιν τὰς πομπωδεστάτας κηδείας μὲ τὴν στρατιάν τῶν μαυροφορεμένων ὀπίσω ἀπὸ κενὰ φέρετρα, ἐν ᾧ ὁ μακαρίτης Συκουτρῆς ἀνῆκεν εἰς ἀντικρὺς ἀντίθετον κόσμον. Διότι ὁ Συκουτρῆς δὲν ἠτύοκτόνησεν, ἀλλ' ἀπέθανε προώρως ἐξ ὀργανικῆς παθήσεως, ὡς βεβαιοῦσιν αἱ ἀρμόδιαι ἀστυνομικαὶ Ἀρχαὶ τῆς Κορίνθου καὶ ὁ πιστοποιήσας τὸν θάνατον ἱατρός.

Τὸν λόγον περὶ τοῦ Πεζοπούλου ὡς ἀνθρώπου ποιούμενοι θὰ ἦτο ἄδικον νὰ μὴ ἐξάρωμεν τὴν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος εὐσυνειδησίαν τοῦ ἀνδρός. Ὑπῆρξε κατὰ τοῦτο ὑπόδειγμα κρατικοῦ λειτουργοῦ. Μόνον ἀσθένεια ἦτο δυνατόν νὰ τὸν κρατήσῃ μακρὰν τῶν διδασκτικῶν του καθηκόντων. Ἀκόμη καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους πρὸ τοῦ θανάτου του μῆνας, καίτοι σωματικὸν ῥάκος, ἐδίδασκεν ἀνελλιπέστατα.

Εἶναι ζήτημα, ἂν εἰς τὸ βιβλίον πρακτικῶν τῶν Συνεδριῶν τῆς Σχολῆς φέρεται ποτε ὡς ἀπάν. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρω σχετικῶς τὸ ἀκόλουθον περιστατικόν, ὅπερ οἱ ἐν τῇ Σχολῇ Συνάδελφοί του θὰ ἐνθυμούμεθα πάντοτε. Δύο ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του ἡ Σχολὴ εἶχε κληθῇ ὑπὸ τοῦ Κοσμήτορος εἰς ἑκτακτον Συνεδρίαν. Ἦτο Σάββατον. Ὁλόκληρον τὴν νύκτα τῆς Παρασκευῆς πρὸς τὸ Σάββατον ὁ στοργικὸς πατὴρ εἶχεν ἀγρυπνήσει παρακολουθῶν τὰς ἐτοιμασίας τῆς θυγατρὸς μελούσης νὰ ἀναχωρήσῃ τὰς πρωῒνὰς ὥρας τοῦ Σαββάτου διὰ Νορβηγίαν. Τὴν 8ην πρωῒνην τοῦ Σαββάτου ἐνηγκαλί-

ζετο — διὰ τελευταίαν φεῦ φορὰν — τὸ μοναδικὸν τέκνον, καὶ τὴν 9ην τὸν βλέπομέν νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸν χώρον τῆς Συνεδρίας ὑποβασταζόμενος ἑκατέρωθεν ὑπὸ δύο βοηθῶν, σχεδὸν συρόμενος. Εἶχεν ἀλλοιωθῇ οὐ μόνον ἡ μορφή ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ σωματικὴ του διάπλασις. Ἀντελήφθη τὴν ταραχὴν ὧλων μας ἐκ τοῦ τοιοῦτου θεάματος, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη παρὰ ἐν «ἔφυγε τὸ παιδί μου» νὰ ἀρθρώσῃ καὶ ἐσωριάσθῃ εἰς τὴν ἔδραν του κλαίων. Μέχρι τοιαύτης αὐτοθυσίας ἐξικνεῖται ἡ περὶ τὸ καθήκον εὐσυνειδησία. Μετὰ δύο ἡμέρας, τὴν μοιραίαν ἐκείνην Δευτέραν, προσήλθεν εἰς τὴν τακτικὴν Συνεδρίαν, περὶ τῆς ὁποίας ὠμίλησα ἐν ἀρχῇ.

Αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ Πεζόπουλος ὡς ἐπιστήμων, ὡς Ἕλλην, ὡς Χριστιανός, ὡς ἄνθρωπος, ὡς κρατικὸς λειτουργός. Εἶθε τὸ παράδειγμά του νὰ ἐμπνέῃ τοὺς τε συγχρόνους καὶ τοὺς μεταγενεστέρους. Εἶθε ἡ Κλασσικὴ Φιλολογία νὰ ἔξῃ πάντοτε τοὺς ἐφαμίλλους του σκαπανεῖς της.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΣ